

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1879. Andra Kammaren. N:o 31.

Lördagen den 29 Mars.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen hållna sammanträde.

§ 1.

Föredrogs Stats-Utskottets utlåtande N:o 28, i anledning af Riksdagens år 1878 församlade revisorers berättelse, angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1876.

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.

§ 1.

Bifölls.

§ 2.

Lades till handlingarne.

I § 3 hade Utskottet yttrat sig öfver af revisorerne gjord anmärkning i fråga om inventeringarne af kassan vid flottans station i Karlskrona samt, under förmälan att Utskottet delade revisorernes åsigt derom, att protokoll lämpligen borde öfver ifrågavarande inventeringar upprättas samt dessa protokoll sedermera såsom verifikationer räknenskapen biläggas, gjort den hemställan,

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes i nåder meddela de för berörda ändamåls vinnande nödiga föreskrifter.

Efter uppläsning af denna hemställan yttrade:

Herr Gasslander: Statsrevisorerne hafva beträffande femte hufvudtiteln i 7 § af sin berättelse, angående verkställd granskning

Andra Kammarens Prot. 1879. N:o 31.

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.
(Forts.)

af statsverkets tillstånd m. m. sidan 59, upptagit hvad flottans reglemente innehåller om inventering af stationens kassa, och yttra sedermera i samma paragraf: »Då nu Karlskrona stations kassajournal för år 1876 såsom kontant behållning till 1877 upptager ett belopp af 101,501 kronor 55 öre, men denna behållning icke blifvit verificerad med protokoll öfver inventering, förrättad i öfverensstämmelse med reglementets ofvan berörda föreskrifter, så få revisorerna härmed anmärka nämnda förhållande». Denna anmärkning har varit i vanlig ordning utstald till vederbörandes förklaring, och har Marinförvaltningen i sin förklaring åberopat det yttrande, som i saken afgifvits af varfschefen vid Karlskrona station. Uti detta yttrande, som återfinnes på sidan 335 uti revisorernes berättelse, heter det ibland annat: »att vid inventeringar i flottans kassa protokoll icke föres, utan aflemnas till varfschefen rapport öfver den behållning, som bör förefinnas; att vid inventeringen tillses huruvida denna behållning öfverensstämmer med de kontanta tillgångarne». Till en början ber jag att få erinra, att det, enligt flottans reglemente, tillhör såväl den tjänsteman, som upprättar en redovisning, som den, hvilken det åligger att pröfva och kontrollera denna redovisning, att hvar för sig ansvara för dessa sina tjänsteåtgärder, äfvensom att det tillhör kassören vid flottans station att vid kassajournalen foga behöriga verifikationer. Då nu revisorerna anmärkt att sådana verifikationer saknas, synes det egentligen hafva varit vederbörande tjänsteman, hvilken har att ansvara för sina åtgärder i detta hänseende, som bort häröfver förklara sig. I stället har nu varfschefen upptagit denna fråga och meddelat det yttrande, som torde hafva gifvit anledning till det utlåtande, hvartill Stats-Utskottet i denna sak kommit, då det hemstält »att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes i nåder meddela de för berörda ändamåls vinnande nödiga föreskrifter». Enligt reglementet för flottan skall hufvudkassan vid stationen förvaras i ett kassahalf, till hvilket finnas särskilda lås, hvilkas nycklar innehafvas af tre tjänstemän. Och enligt samma reglemente finnes i detta hvalf en så kallad kassaliggare eller, såsom den i äldre reglementen benämndes, hvalfsliggare, uti hvilken skall införas alla utbetalningar från och inbetalningar till hufvudkassan. Då nu penningar ankomma till stationen och blifvit uppräknade i deras närvaro, hvilka hafva nycklarne till kassan, nedläggas de i kassahvalfvet, hvarom anteckning sker uti liggaren, hvilken anteckning förses med nämnde personers underskrifter. När kassören för de dagliga utgifterna behöfver penningar, uttages det belopp, som kan anses derfor behöfligt, hvarpå anteckning om beloppet göres uti liggaren och underskrifves af kassanycklarnes innehafvare. Då nu inventering förrättas månatligen, uppräknas dervid den kassa, som finnes i hvalfvet, och derpå hopsummeras anteckningarne om de penningar, som under månaden blifvit dit inlagda, med den behållning, som fans vid månadens början. Derifrån afdrages samman-

lagda beloppet af de penningar, som under månadens lopp uttagits ur kassan, och skilnaden skall då utgöra behållningen. Visar det sig då, att beräkningen varit riktig, antecknas detta i liggaren genom en afslutningsräkning, och denna räkning förses med underskrifter af alla dem, som vid inventeringen närvarit. Denna liggare kallas väl icke protokoll, men den har alla egenskaper, som tillhöra ett protokoll, d. v. s. den innehåller anteckningar om allt, som vid förrättningen förekommer. Jag har låtit taga en afskrift af verifikationen, som åtföljde 1876 års räkenskaper, men denna afskrift innehöll verkligen endast en rapport från räkenskapskontoret om kassans tillstånd den sista December tillika med ett omslut af räkenskaperna, utvisande de förändringar i afseende på inkomster och utgifter, som egt rum intill dess kassajournalen blifvit afslutad. Här inträffade sålunda det förhållandet, att denna rapport icke var försedd med påskrift derom, att inventering blifvit verkställd. Men i afseende på det följande årets räkenskaper, hvaraf jag äfven förskaffat mig afskrift, visar sig deremot, att en sådan påskrift egt rum, och deraf torde man således kunna få antaga, att det endast varit beroende af vederbörande tjenstemans glömska, att åberopade verifikation vid 1876 års räkenskaper icke blifvit försedda med påskrift om inventeringens verkställande. Numera tillhör det visserligen icke mig att vaka öfver, att gällande föreskrifter i detta hänseende vid Karlskrona station varda iakttagna, och jag kan sålunda derom icke afgifva något vitsord, men jag tager dock för alldeles gifvet, att desamma noggrant följas.

Jag har, sedan detta Utskottets utlåtande promulgerades, skrivit ned till Karlskrona och erhållit bevis derom, att inventeringarne under den tid, jag tjenstgjorde som öfverkommisarie vid flottan, verkligen blifvit behörigen inprotokollerade. Vid Karlskrona station föres nemligen icke något annat protokoll än vederbörligt diarium, men der antecknas alla ärenden, som hos befälhafvaren förekomma till behandling. Under min tid upptogos deribland äfven alla inventeringar af kassan. Härom har jag erhållit bevis, som är utfärdadt af den tjensteman, som der har värd om alla hithörande handlingar. Beviset har följande lydelse:

»Att i diarium uti stationsbefälhafvarens härstädes kansli för år 1874 finnes månadligen antecknad om verkställd inventering af stationens kassa i närvaro af stationsbefälhafvaren samt att kassan dervid befunnits i enlighet med räkenskapskontorets afgifna rapport, varder, på begäran, härmed intygadt. Karlskrona den 27 Mars 1879.

Ex officio:

A. Höckert.»

Deraf torde sålunda herrarne finna, att jag från den tid, då det tillhörde mig att med dessa saker taga befattning, icke efterlemnade någon sådan praxis, som att så viktiga förrättningar som inventeringar af flottans kassa icke skulle behörigen inprotokollerats.

Jag tror emellertid, att, om också anteckning om inventeringar-

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.

(Forts.)

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.

(Forts.)

nes verkställande numera icke sker i diarierna, så har i allt fall sådan anteckning jemte vederbörandes påskrift egt rum i den s. k. hvalfsliggaren, hvilken, på sätt jag nyss nämnde, är ett protokoll, som under tre lås förvaras i kassahalfvet.

För öfrigt tillägger varfchefen i sin förklaring, att en sådan rapport, som räkenskapskontoret afgifvit angående kassans ställning, icke kan verificera den i *kassajournalen* för December månad upptagna behållningen till ett kommande år, enär uti nämnde månads räkenskaper ingå betydliga, uti Januari månad följande året så influtna som afförda belopp, hvarföre å rapporten måste göras omslut, upptagande dessa poster och i öfrigt de omständigheter, som föranledt skiljaktighet emellan behållningen enligt rapporten och enligt *kassajournalen*. Det torde möjligen hafva ådragit sig Kammarens uppmärksamhet, att en inventering af en kassa icke kan verificera den i *kassajournalen* upptagna behållningen. Jag skall anhålla att få förklara detta. Enligt reglementet skall inventering verkställas den sista i hvarje månad, således äfven den sista December. Så sker äfven alltid. Vidare är stadgadt, att *journalen* skall hållas öppen enligt 1872 och 1875 årens reglementen till den 16 Januari, men numera enligt 1876 års Kongl. bref till den 10 Januari, på det att sådana utgifter och inkomster, som tillhöra December månad och hvilka utbetalts eller influtit under de första dagarne af Januari, må komma in i *kassajournalen*, innan bokslutet verkställs. Nu är det klart, att det belopp, som vid inventeringen den sista December befinner sig utgöra kassans behållning, icke kan vara lika med det belopp, som enligt *kassajournalen*, hvilken hålles öppen 10 dagar ängre, utgör den deri upptagna behållningen. Deremot är det tydligt, att denna inventering verifierar den utgående behållningen på det sätt nemligen, att den visar kassabehållningen den 31 December. Läggas dertill hvad som under de påföljande 10 dagarne influtit, och drages derifrån hvad som under samma tid utbetalts, får man till resultat den verkliga behållningen. Dessa inkomster och utgifter, som finnas i *journalen* upptagne, verifieras hvar för sig med vederbörandes uppbornds- och afförings-ordres. Man kan således väl icke säga, att inventeringen ensam verifierar behållningen, utan blott att den bidrager dertill; ty behållningen verifieras icke allenast genom inventeringen, utan äfven genom reversal å influtna och qvittenser å utbetalda medel.

Jag har ansett mig pligtig att meddela Kammaren dessa upplysningar; men då jag icke kan begära, att Kammaren skall med anledning af dem frångå det förslag till skrifvelse, som Stats-Utskottet framlagt, skall jag icke göra något yrkande.

Herr C. A. Larsson: Revisorerne hafva icke påstått, att något underslef egt rum vid Karlskrona station, men att revisorerne hafva haft rätt i sin anmärkning framgår af den förklaring, som inkommit. Det heter nemligen der, »att vid inventeringar i flottans

kassa protokoll icke föres, utan aflennas till varfschefen rapport öfver den behållning, som bör förefinnas, och att vid inventeringen tillses, huruvida denna behållning öfverensstämmer med de kontanta tillgångarne. Det der är mycket bra för varfschefen; han får veta, huru mycket som finnes i kassan, men han har icke sjelf förvissat sig derom. Och då det går löst på en kassabehållning af 101,501 kronor 55 öre, så vore det väl icke för mycket, att varfschefen vore närvarande vid en så vigtig inventering och att dervid fördes protokoll, som utvisade hvilka som varit närvarande vid inventeringen och att de verkliga sett att penningarne ligga kvar i kassan.

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.

(Forts.)

Det säges äfven, att man icke kan avsluta räkenskaperna i December utan särskildt omslut. Detta har heller icke undfallit revisorerne. I konseptet till mina anmärkningar finnes nemligen en anteckning af följande lydelse: N:o 40. Titeln allmänna underhållet af fartyg och båtar.

Den 9 December 1876 och 9 Januari 1877 äro införde 4 poster, som blifvit med blyerts utstrukne och ånyo införde under den 9 Januari 1877 med enahanda summor 154,35 + 48,38 + 287,61 + 1041,85. Men vid summeringen äro utstrykningarne iakttagne, så att summan är rätt 12,168,46, dock felar en af de åberopade verifikationerna, N:o 10,044. Härvid har icke Utskottet fäst sig, men revisorerne förbisågo icke det oegentliga uti att först föra in en post i ett års räkenskaper och sedan utstryka densamma och införa den i ett kommande års. Sådant är icke öfverensstämmande med god ordning. Den, som för sina böcker ordentligt, avslutar kassan sådan den är och öfverför sedan balansen på nästa års räkenskaper.

Revisorerne hafva med denna anmärkning icke afsett annat, än att ett protokoll bör biläggas räkenskaperna, som utvisar, huru vid inventeringen tillgått, på det att man må få visshet om, huruvida behållningen verkligen funnits kvar i kassan eller icke. Utskottet har äfven ansett, att sådant vore med god ordning öfverensstämmande. Något annat är det icke heller Utskottet åsyftar, då det hemställer, »att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes i nåder meddela de för berörda ändamåls vinnande nödiga föreskrifter.» Det måtte väl icke vara något orimligt att begära detta; och jag hoppas derföre att Kammaren godkänner Utskottets förslag.

Vidare anfördes icke. Utskottets förslag bifölls.

§ 4.

Vid granskning af Förvaltningens af sjöärendena räkenskaper hade Revisorerne trott sig finna, att åtskilliga under femte hufvudtiteln uppförda anslag blifvit under revisionsåret delvis använda till ändamål, som för desamma varit främmande; och hade Revisorerne

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.

(Forts.)

anse sig derå böra fästa Riksdagens uppmärksamhet. Förutom åtskilliga af revisorerne omförmälde utgifter, hvilka bestridts dels af anslaget till flottans nybyggnad och underhåll, dels af permanenta reservstatens besparade aflöningsmedel och dels af allmänna besparingarne, men hvilka utgifters påförande å omförmälda anslag synts Utskottet uti det af Marinförvaltningen öfver denna anmärkning afgifna utlåtande vara nöjaktigt förklaradt, hade revisorerne vidare anført, hurusom af förstnämnda anslag användts till varfspolis i Karlskrona 20,877 kronor 67 öre, till pensioner åt i kronans tjänst skadade 91 kronor 50 öre, till invalidstat vid Karlskrona station för åren 1875 och 1876 tillsammans 7,126 kronor, samt till indragningsstaten vid Göteborgs f. d. depôt 858 kronor 32 öre.

I anledning af dessa nu nämnda utgifters bestridande af anslaget till flottans nybyggnad och underhåll hade Utskottet hemställt,

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t vid ett framtida uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel täcktes låta särskildt uppföra de summor, som för ifrågakvarande ändamål må anses erforderliga.

Ordet begärdes af

Herr C. A. Larsson, som anförde: Då denna punkt i revisionsberättelsen föredrogs inom Utskottet, hade jag permission och var derföre icke i tillfälle att fästa uppmärksamheten på en oegentlighet, som nu förefinnes i Utskottets förslag. Här förekommer nemligen ett anslag till varfspolis, som tagits af nybyggnadsanslaget, ehuru Riksdagen afslagit en framställning från Kongl. Maj:t just om ett sådant anslag. Och då det icke kan vara lämpligt, att ett sådant anslag skulle hädanefter uppföras på riksstatens femte hufvudtitel, anhåller jag om återremiss på den föredragna punkten, på det att denna oegentlighet må kunna undanrödjas.

Herr Gasslander: Jag anhåller att få meddela några upplysningar utöfver dem, som revisionsberättelsen och Stats-Utskottets utlåtande innehålla. Af Utskottets utlåtande inhemtas, att polis-corpsens vid Karlskrona station eller den s. k. varfspolisen inrättades 1873 på grund af ett år 1872 utfärdadt Kongl. bref i ämnet. Den komité, som tillsattes år 1866 för afgifvande af förslag angående den ekonomiska förvaltningen vid flottan, hade föreslagit att all bevakning vid varfven, såvidt den icke besörjdes af egentliga militärposter, skulle öfvertagas af en poliscorps vid vederbörande stationer, hvarigenom ej allenast ett vidsträcktare tillfälle till öfning i militärtjensten och en minskning i båtsmansuppfordringen kunde tillvägbringas, utan äfven bättre bevakning erhållas.

I förbigående vill jag nämna något om nyttan af varfspolisen. Åtskilliga organisationer och förändringar hafva varit vid flottan vidtagna under de senaste åren; att uttala mig angående dem alla är här obehöfligt. Endast så mycket tror jag mig böra säga, att af dessa förändringar har den, som afsett inrättande af varfspolisen samt afskaffande af den förra båtsmansbevakningen, visat sig i allo tillfredsställande.

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.
(Forts.)

År 1873 begärde Kongl. Maj:t att medel till betäckande af kostnaderna för polisbevakningen, hvilka då uppgingo till 17,200 kronor, skulle af Riksdagen anvisas sålunda, att anslaget till flottans underhåll ökades med detta belopp; och såsom motiv för denna begäran anfördes i det vid 1873 års statsverksproposition bilagda statsrådsprotokollet, bland annat, att genom införandet af denna varfspolis en minskning kunde ega rum uti antalet af de på varfvet tjenstgörande båtsmän af 26 och under vissa antaganden 38 man. Kostnaden för dessa 38 man utgjorde enligt då gällande bestämmelser 10,839 kronor 88 öre (oberäknadt rotarnes bidrag till beklädnaden samt öfriga omkostnader) och bestreds dels af reservationsanslagen till båtsmäns beklädnad, till durchmarchekostnader och till kojor och täcken och dels af förslagsanslaget till gemenskapens naturaunderhåll. Den besparing, som härigenom kunde vinnas, kunde dock med afseende å anslagens natur icke blifva tillgänglig för poliscorpens aflöning.

Vid Stockholms station var det äfven fråga om att inrätta s. k. varfspolis, och till det ändamålet inledde man underhandling med Öfverståthållarembetet, men denna underhandling ledde icke till något önskad resultat, hvarföre bevakningen derstädes fortfarande bestriddes genom båtsmän. Nu vore det naturligtvis, det föreställer jag mig, för höga vederbörande mycket önskligt, i fall Riksdagen ville anvisa särskilda medel för poliscorpens aflöning, emedan denna ganska hårdt tynger på det knappt beräknade underhållsanslaget för flottan. Det var ock en sådan åsigt, som Herr Sjöministern uttalade i 1873 års förslag. Men intill dess ett dylikt anslag beviljas kan jag för min del icke tänka mig, på hvilket annat anslag af de för flottan anvisade denna aflöning skulle upptagas. Och att så förhåller sig, som här i utskottsbetänkandet antydts, nemligen att det skulle vara svårt att taga reda på, till hvilket ändamål ifrågavarande underhållsanslag användts, tillåter jag mig att betvifla. Ty enligt gällande reglemente skola vederbörande upprätta speciella förslag till stater och insända dessa förslag till Kongl. Maj:t för erhållande af fastställelse.

Jag har här i min hand alla gällande stater för flottan, och der visar det sig, att för år 1878 till varfspolisen vid Karlskrona station anvisats 22,100 kronor af underhållsanslaget. Och svårigen torde man kunna säga, att kostnaden för varfspolisens underhåll är främmande för det ändamål, hvartill ifrågavarande anslag är afsedt, ty för underhåll af flottans varf och dervarande byggnader fordras

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.

(Forts.)

bevakning, och att bevakningspersonalens aflöning bestrides af anslaget till flottans nybyggnad och underhåll torde således icke kunna anses underligt.

Emellertid vill jag fästa herrarnes uppmärksamhet derpå, att om utgifterna för varfspolisen uppfördes på ett särskildt anslag, så uppkomme i detta fall skiljaktighet emellan förhållandena vid Karlskrona och Stockholms stationer, ty vid den senare stationen uppehålls bevakningen, såsom jag redan nämnt, genom båtsmän. Och således skulle en del af kostnaden för bevakningen vid Stockholms men icke vid Karlskrona station tynga på underhållsanslaget, ett förhållande som förefaller mig vara en verklig oegentlighet. Detta är hvad jag ansett mig böra nämna angående varfspolisen.

Vidare hafva revisorerne anmärkt och Stats-Utskottet äfven upptagit såsom föremål för underdånig skrifvelse, att en del af ifrågavarande anslag användts till »pensioner åt i kronans tjänst skadade». Det är något bristfälligt i sjelfva denna rubrik, och för att den skall blifva fullständig fordras ett ord till, nemligen *kronoarbetareskarlar*, så att det rätteligen bör heta: pensioner åt i kronans tjänst skadade kronoarbetareskarlar. Detta förhållande förskrifver sig från den tid, då kronoarbetarescorpsen i och för kronans arbeten användes vid Karlskrona station. För närvarande användas icke kronoarbetareskarlar men väl en del af fångarne vid allmänna straff- och arbetsfängelset i Karlskrona.

Uti 36 § af 1842 års reglemente för kronoarbetarescorpsen, N:o 37 i samma års författningssamling, stadgas, att »skadas kronoarbetareskarl så svårt under arbetet, att han derigenom blifver oförmögen att sig sjelf försörja, tillägges honom nödigt understöd af allmänna medel, om skadan tillkommit i kronans tjänst.» Det är på denna grund, som dessa pensioner utgå. För min del biträder jag dock helt och hållet revisorerne och Stats-Utskottets uppfattning, att det icke är alldeles bra att dessa pensioner uppföras på underhållsanslaget, utan att det bättre skulle hafva bidragit till ordning i förhållandena, om de i stället lagts på någon annan af flottans utgiftsstater. Jag skall längre fram, sedan jag yttrat mig om nästa post, återkomma till ämnet.

Nästa post, som blifvit föremål för anmärkning, omfattar *invalidstaten* vid Karlskrona station. Denna stat upprättades 1816 och uti kungabrefvet härom bestämdes, att aflöningen till invaliderne skulle bestridas af underhållsanslaget för flottan. Invalidernes antal bestämdes äfven i detta kungabref. Det utgör 40 vid Karlskrona och 3 vid Stockholms station. Underhållet till dem har sedan dess tid efter annan blifvit förhöjdt och utgör nu för år till hvarje man 210 kronor. Äfven hvad denna post angår delar jag revisorerne och Stats-Utskottets åsigt, att det icke är lämpligt att denna utgift ligger på underhållsanslaget. Och denna åsigt synes äfven hafva varit af Kongl. Maj:t delad, då han år 1872 alldeles opåmint af Riksdagen förordnade, att arbetare vid flottans varf skulle derefter

antagas medelst kontrakt, stäldt på viss tids uppsägning och i öfrigt på andra vilkor, än förut. Ibland dessa vilkor inrymdes ingen rätt för de nyantagne arbetarne att öfverflytta till den s. k. invalidstaten. Af de upplysningar jag nu meddelat torde herrarne finna, att sedan 1872 ingen arbetare kunnat komma i fråga att öfverflyttas på invalidstaten, med mindre han derförinnan tillhörde flottans ordinarie timmermans- och handverksstat. Invalidstaten inrättades vid sidan af amiralitets-krigsmanskassan af det skäl, att der funnos inga tillgångar till förbättrande af de små obetydliga pensioner, som blifvit arbetarne på varfvet tillförsäkrade. Och derföre bestämdes, att de arbetare, som tjenat kronan länge, troget och väl eller derunder erhållit kroppskada, skulle uppföras på denna stat, som upptager ett bestämdt antal platser eller 43, deraf 40 i Karlskrona och 3 i Stockholm. Att denna stat helt och hållet betraktas såsom en pensionsstat, torde herrarne finna, om herrarne från föregående riksdagar tagit kännedom om pensionsväsendet vid flottan.

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.
(Forts.)

Nu är denna revisorerens anmärkning och Stats-Utskottets derå grundade utlåtande i så mätto ofullständigt, att det endast talar om de invalider, som åtnjuta underhåll vid flottans station i Karlskrona, men icke dem, som finnas vid stationen i Stockholm. Således skulle det blifva ett ganska besynnerligt förhållande, om Kongl. Maj:t, med bifall till Riksdagens skrifvelse, uppförde invaliderne vid Karlskrona station på särskild stat, under det att de öfrige bibehölls på underhållsanslagets stat.

Nu förefaller det mig, att det skulle ganska mycket bidraga till ordning och reda, om det bestämdes, att såväl pensionerna till kronarbetsskarlarna som äfven underhållet till invaliderne skulle utgå af sådana statsmedel, som användas för pensionering af gemenskapen, hvilken pensionering numera är helt och hållet skild från amiralitets-krigsmanskassan.

Dess fonder användas nu mera icke för denna pensionering, utan den bestrides helt och hållet af statens medel, och det skulle således förefalla, som det vore en ganska enkel åtgärd att befria detta underhålls-anslag, som för dess eget ändamål är ganska hårdt anlåtadt, från dessa pensionskostnader och i stället förordna, att de skulle bestridas af de för pensioneringen vid flottan anvisade anslag. Men någon annan form, under hvilken det skulle låta sig göra att vinna det mål revisorerne åsyfta, föreställer jag mig icke stå till buds. Ty icke kan underhållsanslaget minskas med beloppet af ifrågavarande utgifter och detsamma i stället upptagas såsom särskildt anslag. Det är nemligen afsedt, att nämnda utgifter skola upphöra och beloppet sålunda framdeles komma underhållsanslaget till godo, när invalidstaten hinner blifva indragen. Såsom redan förut är nämndt, kommer ingen arbetare, antagen efter år 1872, enligt gällande bestämmelser, att öfverflyttas på invalidstat.

Den fjerde saken, som blifvit anmärkt, var angående indragningsstaten vid Göteborgs depôt. Det är nu några år sedan, 1870

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.

(Forts.)

eller 1871, som Göteborgs depôt indrogs, och de ordinarie arbetare, som då voro kvar, hafva fått sin lön qvarstående på underhålls-anslaget vid Stockholms station. Det är på det hela taget ett obetydligt belopp, det går blott till 3 à 400 kronor för år, fast det här är upptaget till ett större belopp, emedan detsamma omfattar ett par år. Desse arbetare hafva kvar sin arbetsskyldighet, och den utgiften upphör i den mån de hinna att bortgå från sin beställning och torde dessutom vara så obetydlig, att den väl gerna icke kan påkalla någon förändring i räkenskaperna.

Om Kammaren skulle fästa något afseende vid de uppgifter jag nu meddelat, skulle det synas mest ändamålsenligt, att denna paragraf af betänkandet återremitterades till Stats-Utskottet, för att det måtte blifva i tillfälle att taga frågan ånyo i öfvervägande, men emedan jag hört att betänkandet redan skall vara i Första Kammaren godkänt, kan ett yrkande på återremiss icke hafva dermed åsyftad verkan, och jag anser mig därför icke kunna framställa något yrkande i frågan.

Herr C. A. Larsson: Orsaken till denna anmälan är den, att man funnit, att anslag, beviljade till ett visst ändamål, blifvit användade till ett annat ändamål, och i instruktionen för revisorerne står, att man skall se till att af Riksdagen beviljade anslag blifva användade till det med dem afsedda ändamål och icke till andra. Här förefinnes nu det besynnerliga förhållandet, att medel, som skulle användas till flottans nybyggnad, blifvit användade till varfspolis, och detta ehuru Riksdagen förut ogillat en framställning från Kongl. Maj:t om anslag till en sådan polisstyrka. Anslaget till varfspolis var till en början icke pretenderadt till mera än 17,200 kronor, men 1876 års räkenskaper utvisa, att det året utgått 20,871 kronor 67 öre, och af den siste talarens yttrande finner jag, att det under sista året gått åt öfver 22,000 kronor för detta ändamål. Vi se således att anslaget har stor benägenhet för att stiga högre och högre, och till slut kan man blifva utsatt för den omständigheten, att anslag, som beviljats till flottans nybyggnad och underhåll, i stället blifva användade till ändamål, som Riksdagen alldeles icke med dessa stora summor afsett.

Jag vet icke, huru denna fråga skall bäst lösas, då Första Kammaren redan bifallit Utskottets hemställan. Jag kan för min del dock icke gilla Utskottets förslag i denna punkt, ty dermed har man sagt, att allt annat är riktigt, förutom det att man begärt, att Kongl. Maj:t skall särskildt uppföra de belopp, som för ifrågasvarande ändamål må anses erforderliga och således skulle vi rifva omkull hela det Riksdagens beslut, hvarigenom Kongl. Maj:ts förslag om anslag till varfspolis blef ogilladt. Här äro ännu åtskilliga punkter, som den siste talaren icke redogjorde för, och om en återremiss kunde hafva någon påföljd, skulle jag vara mest belåten dermed. Men enär en sådan icke skulle hafva någon verkan, vill jag

föreslå, att denna Kammare måtte, med godkännande af revisorernes anmärkning, förklara, att den låter bero vid hvad Stats-Utskottet föreslagit. Ty då har man icke tagit på hand att bifalla alla dessa anslag, utan man kan återkomma till dem en annan gång.

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och propositioner gifvits såväl på bifall till Utskottets hemställan som ock på det af Herr C. A. Larsson gjorda yrkande, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

§ 5.

Lades till handlingarne.

§ 6.

Bifölls.

§ 7.

Med anledning af en utaf Riksdagens år 1870 församlade revisorer i ämnet gjord framställning hade Riksdagen uti underdånig skrifvelse den 10 Maj 1871 anhållit, det Kongl. Maj:t täcktes anbefalla och, i de delar Riksdagens vidare samverkan erfordrades, föreslå sådana åtgärder, som vore erforderliga, för att statsrevisorernes granskning måtte komma att omfatta räkenskaperna för ett år senare än förut varit förhållandet. Som denna viktiga fråga, oaktadt den tid som redan förflutit sedan nämnda framställning af Riksdagen gjordes, ännu väntade sin lösning, hade 1878 års revisorer å detta förhållande ansett sig böra fästa Riksdagens uppmärksamhet.

I afseende å statsverkets räkenskaper i allmänhet hade sistbemande revisorer vidare anmärkt, att en icke ringa svårighet vid granskningen af räkenskaperna uppkomme derigenom, att de särskilda verkens och inrättningarnes räkenskaper i många fall vore uppställda efter olika metoder. Derjemte hade förekommit, att i åtskilliga räkenskaper saknades tydliga hänvisningar så väl från hufvudräkningarne till specialräkningarne, som ock från dessa räkningar till verifikationerna deraf. I anledning häraf hade revisorerne velat framhålla önskvärdheten deraf, att samma bokföringssätt måtte inom de verk, som vore att hänföra till samma slag, så vidt möjligt vore, iakttagas, hvarjemte revisorerne förestälde sig, att större ordning och reda i afseende å de för underlättande af revisionen nödvändiga hänvisningarne inom de särskilda räkenskaperna borde i många fall kunna skäligen påfordras.

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.

(Forts.)

Utskottet, som erfarit, att frågan om ordnandet af uppbörd- och redovisningsväsendet inom länen och den dermed i sammanhang stående frågan om en tidigare räkenskapsafslutning med det snaraste torde komma att blifva föremål för Kongl. Maj:ts nådiga pröfning, dervid önskvärdheten af större ordning och reda inom räkenskaperna samt mera öfverensstämmelse de olika räkenskapsformulären emellan, enligt Utskottets tanke, icke skulle komma att lemnas obeaktad, hade af sådan anledning endast velat för Riksdagen omförmäla revisorernes ifrågavarande framställningar.

Sedan föredragning skett af detta ärende, yttrade

Herr C. A. Larsson: Denna anmälan af Utskottet finner jag också vara alldeles för lam. Om herrarne genomläsa statsrevisorernes berättelse rörande denna punkt samt motionen till Stats-Utskottets utlåtande, skola herrarne finna, att två af våra förnämsta embetsverk hafva i 8 år ignorerat den befallning de af Kongl. Maj:t erhållit att inkomma med utlåtande öfver Riksdagens i detta ämne gjorda framställning. Vid sådant förhållande synes det mig vara alldeles för lamt att säga, att man hoppas det frågan snart blir afgjord enligt Riksdagens önskan. År 1874 hade dessa embetsverk redan legat på detta utlåtande i 4 år, och jag förde då mycket väsen i statsrevisionen för att häremot måtte af revisorerne uttalas en kraftig anmärkning, men man sade mig då att frågan fordrade så ofantligt förberedande arbete, att den icke kunnat medhinnas på 4 år, jag gaf mig också för den gången men lofvade, att, om jag ännu en gång blefve statsrevisor, skulle jag komma ihåg frågan. Fyra år derefter blef jag åter statsrevisor. Hvad hade då dessa embetsverk åtgjort i detta ärende? Alldeles intet. Visserligen hade de på grund af rafistuleringen vid 1874 års revision beslutat infordra utlåtanden från åtskilliga embetsmyndigheter, men oaktadt dessa utlåtanden temligen raskt inkommo, gjordes ändock intet åt saken. Och det är ingen småsak, som här är i fråga. Det gäller att få räkenskaperna granskade året näst efter det, för hvilket de upprättats, hvarpå ligger icke ringa vikt. Som det nu tillgår, äro räkenskaperna, då de granskas af statsrevisorerna, ett par eller tre år gamla, hvarigenom granskningen, enligt hvad jag och mången klokare än jag anser, nedsjunker till ett rent nonsens. Vill man hafva en verklig nytta af statsrevisionen, måste embetsverken blifva skyldiga att tidigare aflemna sina räkenskaper, på det att granskningen förr än nu måtte kunna ega rum och det må kunna blifva någon effekt af de framställda anmärkningarne.

Som jag nämmt, infordrades år 1875 utlåtanden i frågan från en mängd auktoriteter, och nästan alla dessa svarade innan årets utgång, endast ett par inkommo med sina utlåtanden i början af år 1876. Nu skulle man väl kunna tro, att Statskontoret och Kammarrätten på de nära 4 år, som sedan dess förflutit, skulle hafva

hunnit att få sitt utlåtande färdigt, men ännu har ingenting hörts af. Vid sådant förhållande synes det mig vara skäl att vidtaga kraftigare åtgärder än att uttala en förhoppning, att ärendet snart måtte blifva bragt till slut, så mycket mera som det ligger i byråkratiens intresse att hålla på detta ärende så länge som möjligt, så att icke någon tidigare granskning må tillvägbringas. Denna tendens visar sig ock af ärendets behandling. Hvad hade nemligen dessa embetsverk för ursäkt att anföra, för det att de icke straxt togo ihop med saken? Jo, de hade sett i ett posttidningsnummer för den 3 Mars 1873, att Kongl. Maj:t nedsatt en komité för afgifvande af förslag angående löneroglering för landsstaten. Detta var orsaken, hvarföre de icke kunde afgifva förslag om räkenskapernas upprättande ett år tidigare. I stället borde väl detta hafva varit dem en sporre till påskynda räkenskapernas afslutande, så att denna komité kunde få veta, huru den skulle föreslå att aflöna desse tjenstemän. Ett eklatant bevis på, att det låter sig göra att avsluta räkenskaperna tidigare, än nu sker, hafva vi i Tullstyrelsen, hvilket embetsverk, oaktadt dess räkenskaper äro så vidlyftiga, att tolf revisorer skulle hafva full sysselsättning med att på två månader genomgå dessa luntor, dock redan har räkenskaperna för sista året färdiga. Men detta oaktadt komma icke dessa räkenskaper, enligt nu gällande ordning, att framläggas för innevarande års revisorer till granskning, utan i år skola granskas 1877 års räkenskaper, och 1878 års räkenskaper få deremot revisorerne icke se förrän år 1880. Jag frågar, om det är skick och reson att hafva det på detta sätt stäldt, ehuru 1870 års revisorer gjort en kraftig framställning, som af 1871 års Riksdag godkändes, och skrifvelse aflåtits till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t genast måtte vidtaga de förberedande åtgärder, som erfordras för att sätta vederbörande embetsverk i stånd att avsluta rikshufvudboken, så att revisorerne granskning komme att omfatta räkenskaperna för ett år senare än nu är förhållandet. Ja det har gått så långt, att ehuru den år 1872 varande finansministern uppgjorde ett schema, som var ett riktigt mästerverk, hvarefter embetsverken kunnat afgifva sitt utlåtande och som de sålunda endast behöft underteckna, hafva dock icke dess mindre dessa embetsverk ända hittills hållit på utlåtandet och derigenom hindrat reformen. Skall man fortfarande nöja sig med detta, då har man verkligen svaga tankar om den ordning i räkenskaperna, som bör och kan vara rådande.

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.

(Forts.)

Jag skulle vilja anhålla att Kammaren för sin del, med godkännande af revisorerne framställning, må besluta att aflåta en skrifvelse, deri Kongl. Maj:t ombedes att i nåder gifva en påstötning åt dessa embetsverk, att de icke må ligga på ifrågavarande förslag en åtta till tio år. Då frågan med anledning af Första Kammarens deri redan fattade beslut icke kan till Utskottet återremitteras, anser jag att Kammaren åtminstone icke må lemna sitt godkännande åt en så lam anmälan, som den Utskottet i denna punkt föreslagit.

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.

(Forts.)

Dessutom ber jag att få påminna derom, att denna punkt i Utskottet genomdrefs under det jag på åtta dagars permission var från Riksdagen frånvarande, och att jag sålunda icke har någon del i Utskottets förevarande framställning.

Chefen för Kongl. Finansdepartementet, Herr Statsrådet Forssell: Huru det än må förhålla sig med långsamheten af ifrågavarande ärendes behandling i de administrativa embetsverken, förefaller det mig dock som om en skrifvelse af den beskaffenhet, som den siste talaren föreslagit, skulle komma något sent, ty, om jag icke alltför mycket misstager mig, har den långsamma preparationen af ärendet nu så långt framskridit, att densamma måhända torde vara färdig, innan den föreslagna skrifvelsen hunnit till Kongl. Maj:t inkomma. Det sista skedet af detta ärendes behandling innefattar länsräkenskaper, hvarom kollegiernas utlåtande afvaktas. Jag vågar försäkra att den reform, som i afseende å dem af lönereglerngskomitén blifvit ifrågasatt, har varit af en så vidtomfattande och genomgripande betydelse, att det väl varit ursäktligt om kollegierna under handläggning af de löpande göromålen behöft någon längre tid för att nog grundligt skärskåda densamma. En tjänsteman, och denne en af de skickligaste, har särskildt haft tjänstledighet för att bereda detta ärende.

Jag tror emellertid att det förberedande arbetet härmed nu kan sägas vara afslutadt, och vid sådant förhållande torde den ifrågasatta skrifvelsen icke vara behöflig. Ärendets handläggning hos Kongl. Maj:t återstår naturligtvis ännu.

Herr C. A. Larsson: Jag får säga, att jag anser Herr Statsrådets och Chefens för Finansdepartementet förklaring fullt antaglig och jag håller därför icke längre på mitt skrifvelseförslag. Men jag vill endast säga, att jag anser att man kunde hafva afslutat ifrågavarande arbete två eller tre år förr än Kongl. Maj:t förordnade om reglering af landsstaten, och detta har varit anledningen hvarför saken förefallit mig besynnerlig. Jag är emellertid nu nöjd som det är.

Herr Nils Petersson: Då min kamrat i statsrevisionen icke var närvarande, när beslut i denna fråga inom Stats-Utskottet fattades, får jag förklara, att vi ingalunda voro belåtna med det slut, hvartill Utskottet kommit. Men åtskilliga personer lemnade oss då samma löfte, som Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet nyss afgifvit, att man kunde vänta att denna viktiga fråga skulle med det allra första få sin lösning, och af denna anledning har jag icke reserverat mig emot punkten.

I statsrevisorernes berättelse förekommer en annan fråga, som, oaktadt Utskottet säger att den med förberörda fråga eger nära sammanhang, dock enligt mitt förmenande icke tillräckligt tagits i be-

traktande. Statens räkenskaper äro nemligen så besynnerligt uppställda, att jag får säga, att jag haft mycken möda att sätta mig in i dem. Jag trodde till en början att jag icke var fullt vuxen att begripa dem, men jag har sedermera meddelat mig med andra personer, som anses hemmastadda i dylika saker, exempelvis Lektor Törnebladh från Kalmar, och de hafva förklarar sig vara lika illa deran, och att statens räkenskaper »vore oefterrättliga». Man saknar i en stor del af dessa räkenskaper hänvisningar hvar man skall söka de summor som skola finnas, och med god ordning vore väl öfverensstämmande, att våra räkenskapsverk ombesörjde att sådana hänvisningar funnes att tillgå.

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.

(Forts.)

Vi togo äfven reda på en Kongl. författning, som stadgar, att de särskilda embetsverken äro skyldiga att lemna sammandrag af sina räkenskaper, men högst få förvaltande verk hafva efterkommit detta påbud, hvarföre vi ock med afseende härå framställt anmärkning. Det är en vigtig sak, att statens räkenskaper blifva uppställda på ett tydligare och redigare sätt än nu är fallet, ty det är nu i det närmaste omöjligt att af dem få de upplysningar man söker. Då vi emellertid hört från statsrådsbänken, att denna fråga nu vore på upphållningen, såsom man säger, och att vi kunna hoppas en snar förbättring, torde vi väl böra låta dervid bero.

Öfverläggningen förklarades slutad, hvarefter Utskottets anmälan lades till handlingarne.

§ 8.

I anledning af revisorernes framställningar angående redovisningen för bevilning af gåfva, testamente, fideikomiss och arf hade Utskottet, ehuru delande revisorernes åsigt såväl i fråga om önskvärdheten deraf, att större enhet och öfverensstämmelse i dessa ärendens behandling måtte åvägabringas, som ock beträffande olämpligheten af att ej samtliga bevilningsmål af förevarande beskaffenhet blifvit från Statskontoret afskilda, funnit sig, enär berörda frågor för närvarande vore föremål för Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet, och då Utskottet förestälde sig att revisorernes förevarande framställningar vid det förväntade ordnandet af dessa angelägenheter icke komme att lemnas utan afseende, böra hemställa,

att revisorernes omförmälda framställningar för närvarande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Ordet begärdes af

Herr C. A. Larsson som anförde: Vid denna punkt förekommer något, som jag icke gerna vill låta gå oanmärkt förbi. I

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.
(Forts.)

statsrevisorernes berättelse för 1878 förekommer vid frågan om beviljning af testamente och arf m. m. en sak, som icke omtalts i Stats-Utskottets utlåtande. Det heter på sidan 130 vid redogörelsen för testamentsbeviljningen vid Kristianstads län för år 1876, att kronofogden i Ingelstads m. fl. härads fögderi tillagt beviljningsförordningen af den 18 September 1874, genom hvilken det för beviljnings utgörande förut stadgade minimum af testamentsvärde, 1,000 kronor, höjts till 5,000 kronor, retroaktiv verkan och på den grund afskrifvit ett från föregående åren balanserad testamentsärende, der testamentsbeloppet icke uppgått till 5,000 kronor;

Härföver har kronofogden förklarat sig och säger att på revisorernes anmärkning, att beviljningsförordningen af den 18 September 1874, genom hvilken det för beviljnings utgörande förut stadgade minimum af testamentsvärde, 1,000 kronor, höjts till 5,000 kronor, tillagts retroaktiv verkan, får jag i ärendet afgifva den förklaring, hvad detta fögderi angår, att då Kyrkoherden A. P. Malmqvist och dess fru Cecilia Malmqvist, född Hultman, genom testamente den 11 Maj 1867 förordnat, att, först efter båda testamentsgifvarnes död af deras efterlemnade bo, åboen Hans Olssons i Tjustorp son Ola skulle bekomma 2,000 kronor, detta testamente från beviljnings erläggande afskrifvits vid för år 1876 upprättad förteckning öfver af mig meddelade qvittens å emottagna förbindelser, rörande beviljnings erläggande för gåfvor, testamente, behållen sterbhusförmögenhet samt fideikommiss, af den anledning, att aflidne kyrkoherden Malmqvists enka, enligt pastorsembetets i Helsingborg förteckningen bifogade, den 22 Mars 1877 meddelade bevis, då ännu lefde, som följd hvaraf, då testamentstagaren ännu icke kommit i besittning af gåfvan, det antagits, att beviljningsafgiften bör beräknas efter de grunder, som äro gällande då testamentsegaren är berättigad att emottaga gåfvan, eller i detta fall stadgandet i beviljningsförordningen af den 18 September 1874; och synes med anledning häraf den framställda anmärkningen icke till någon vidare åtgärd föranleda.

Med andra ord, fastän gåfvan blifvit vid dödsfallet tillförsäkrad testamentstagaren och han vid testamentets bevakning lemnat förbindelse på hvad han skulle erlägga, och denna förbindelse nu i många år balanserats i fögderiets räkenskaper, kan han säga: nu afskrifver jag denna balans på eget bevåg. Detta förfaringssätt kan visserligen icke göra så mycket vid denna summa, ty den är icke stor, men jag vill fästa herrarnes uppmärksamhet på, att tusentals dylika förbindelser finnas på mindre belopp än 1,000 kronor, och om man nu ser att Riksdagen godkänner denna kronofogdes förfaringssätt, komma andra att göra på samma sätt. Detta kan vålla staten en ganska stor förlust, hvilken förlust synes mig så mycket orimligare, som vi nyligen hört att beviljning af arf och dylikt skall vara en af kronans inkomster, som med allt skäl bör behållas, och kronan har all rätt att få denna beviljning. Denna punkt är så-

ledes ganska vigtig, då ett sådant prejudikat, som här förekommer, skulle medföra en betydlig förlust för staten.

Då Första Kammaren ännu icke förehaft denna fråga till behandling, får jag yrka återremiss af denna punkt till Stats-Utskottet, ty denna fråga är icke i Stats-Utskottets utlåtande berörd.

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.

(Forts.)

Vidare yttrades ej. Sedan Herr Talmannen förklarar sig vilja efter föredragning af Utskottets i förevarande utlåtande afgifna slutliga yttrande framställa proposition å det yrkande, som nu blifvit af Herr Carl Anders Larsson framställt, biföll Kammaren Utskottets i denna paragraf gjorda hemställan.

§ 9.

Utskottet hade i förevarande paragraf utlåtit sig öfver revisorernes framställning beträffande hvad vid granskning af folkskoleinspektörernes reseräkningar förekommit samt på anförda skäl hemställt,

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke genom en revision af nu gällande stadgar för folkskoleinspektionen en större enhet deri och en lämpligare indelning af inspektionsområdena kunde föranledas, äfvensom föreskrifter meddelas till förekommande deraf, att inspektionsresorna må ådraga statsverket större kostnader, än som äro nödvändiga för uppnående af de med dem afsedda ändamål.

Efter det denna hemställan blifvit uppläst, yttrade

Herr Hedin: Ni täcktes, Herr Talman, erinra Er, att jag någon gång försökt och stundom måhända äfven lyckats att i någon mån bidraga till att i denna Kammare statsrevisionens framställningar tillvunnit sig en uppmärksamhet, som de i Stats-Utskottet under der vanligen rådande högtrycksbrådska icke åtnjutit i den grad, som vederbort.

Det är därför, med den uppfattning jag har om statsrevisionens vikt och betydelse, icke med nöje jag uppträder emot statsrevisionen. Men, så angeläget det är, att statsrevisionens framställningar, der de äro väl grundade, icke varda förbisedda eller undanskjutna, så angeläget synes det åtminstone mig också vara, att statsrevisionens framställningar, der de äro lösligen grundade eller orättvisa, icke vinna Riksdagens understöd; ja, det synes mig viktigt, att sådana icke ens framläggas från statsrevisionen, ty de kunna endast bidraga till att mot statsrevisionen väpna en berättigad harm och att undergräfa aktningen för en statsinstitution, hvilken vi enligt min åsigt borde vårda såsom en af vår författnings ögonstenar.

Jag kan för min del icke annat än beklaga statsrevisionens

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.

(Forts.)

framställning angående folkskoleinspektionen, ty den synes mig vara i alla afseenden illa grundad; och jag måste beklaga den så mycket mera, som framställningen är affattad på ett sätt, hvilket — om det också icke är afsedt att — åtminstone är egnadt att kasta skugga, den låga egennyttans skugga, på tydligen utpekade personer. Må sådana beskyllningar fritt komma fram emot offentliga män, då de kunna bevisas; men när de stöda sig på, jag vågar säga, ett rent af oursäktligt missförstånd om faktiska förhållanden, då bjuder rättskänslan att man protesterar. Det förefaller mig i sjelfva verket rätt besynnerligt, att Stats-Utskottet, som ju haft tillgång till och — jag måste förutsätta det — äfven tagit kännedom om de, med anledning af statsrevisionens framställning afgifna, upplysande och innehållsrika förklaringarna, icke deraf föranlåtits att kasta öfver bord åtminstone allt det, som hör till motiveringen af statsrevisionens framställning. Stats-Utskottet skulle icke därför, enligt min tanke, hafva saknat anledning att framställa ett önskningsmål rörande en viss förändring uti dispositionen af anslaget för folkskoleinspektionsinstitutionen, på sätt jag i det följande skall anföra. Emellertid rigtar jag mina anmärkningar icke emot Stats-Utskottet, utan emot statsrevisionen. Denna senare har nemligen haft god tid att undersöka förhållandena och betänka sig; hvad åter Stats-Utskottet angår, så vore det orätt att icke vidgå, att det är på en gång lyckligt och värdt erkännande att ett Utskott, som är till den grad öfverhopadt af arbete, i allmänhet kommer så lyckligt och väl ifrån sina mångartade göromål, som förhållandet är med Stats-Utskottet.

Jag vill här fästa mig vid blott *ett* af de många fall, som omrörts uti statsrevisionens framställning; jag skall hålla mig till ett enda, dels för att undvika en tröttande vidlyftighet och dels därför, att jag noga känner till de med detta särskilda fall förenade omständigheter. Äfven därför vill jag belysa denna sak, emedan statsrevisionen och Stats-Utskottet uppenbarligen åsyftat att med denna kasus göra en synnerlig effekt.

Frågan gäller, för att tala med statsrevisionen, en folkskoleinspektör inom Upsala stift, hvilken ådagalagt ett i revisionens tanke allt för »anmärkningsvärdt nit»; han säges höra till dem, som »upprepade gånger besökt samma folkskola eller flitigt inspekterat i samma trakt». Det gäller här en person, om hvilken jag tillåter mig att med full trygghet uttala, att der satt icke i statsrevisionen och der sitter icke i svenska Riksdagen *en* man, för hvilken det är mera omöjligt att göra sig skyldig till det egennyttiga förfaringsätt, som statsrevisionen insinuerat. Må hvar och en rätträdig och samvetsöm man, som känner med sig, att han icke velat göra och ej heller gjort staten orätt för ett öre — må han döma om dens känslor, som kallas att förklara sig öfver en anmärkning af den beskaffenhet, som jag nu går att närmare undersöka.

Statsrevisionen har yttrat, att ifrågavarande inspektör inom Upsala stift har besökt folkskolan i en närbelägen stad icke mindre

än 29 gånger under samma år och därför beräknat 54 rese- och förrättningsdagar o. s. v. Han skulle hafva besökt »folkskolan» i närbelägen stad 29 gånger under ett år! Den åsyftade närbelägna staden är Gefle, en stad, som nu har öfver 18,000 invånare och väl icke hade så särdeles mycket mindre det år, som revisionsberättelsen afser, eller 1876. Det vill förefalla mig, som om statsrevisionen vid minsta eftertanke bort kunna inse, att ett sådant stads-samhälle har mera än en folkskola. Gefle hade år 1876 18 folkskolor, 2 så kallade mindre skolor och 11 småskolor, tillhörande kommunen, med tillsammans något öfver 1,500 barn; dessutom 15 inspektion underkastade enskilda skolor med omkring 500 barn, summa summerum 46 folkskoleinspektörens tillsyn underkastade skolor med omkring 2,000 barn. Redan *den* omständigheten borde i någon mån hafva kunnat förklara behovet af ett större antal inspektionsbesök i staden Gefle; men en sådan småsak har revisionen naturligtvis icke brytt sig om. Det är emellertid ej häri förklaringen ligger; förhållandet är ett helt annat.

Verkliga förhållandet är, att ifrågavarande folkskoleinspektör under revisionsåret 1876 icke 29 gånger, såsom statsrevisionen uppgifvit, utan 7 gånger har rest till Gefle i tjensteärenden, men deraf icke en enda gång uteslutande för inspektion af Gefle folkskolor, utan alltid i samband med resor till folkskolor i trakten eller i så belägna orter, att Gefle måst passeras. Han har för verkställande af inspektionen inom en del af distriktet valt Gefle till station eller tillfällig vistelseort, hvarifrån inspektionsfärden företagits och dit han efter verkställd inspektion återvändt; och detta med full afsigt att åstadkomma besparing. Resekostnaderna hafva nemligen stält sig billigare genom detta arrangement än de skulle hafva blifvit, i fall han efter hvarje inspektion hade återvändt till sitt 3 $\frac{1}{2}$ mil från Gefle belägna verkliga hem. Detta är förklaringen af de många förmenta inspektionsresorna till Gefle, d. v. s. ett stort antal återresor, efter förrättad inspektion, till inspektörens tillfälliga hem i Gefle, ingå i siffran.

Statsrevisionen uppgifver också, att bemålde inspektörs rese- och förrättningsdagar under samma år utgjort 200, och ställer denna siffra mot beloppet af hans uppburna rese- och traktamentsersättning, förmodligen för att visa, att hvar och en af dessa 200 dagar stått staten särdeles dyrt. Det synes mig, att det ej skulle hafva varit till skada för statsrevisionens anseende och att det skulle i någon mån hafva bidragit till upplysning om de *verkliga* förhållandena, om statsrevisionen uppgifvit den korrekta siffran, som ej är 200, utan 289 rese- och förrättningsdagar.

Statsrevisionen har äfven funnit lämpligt att för effektens skull tala om »väntpenningarne». Statsrevisionen omförmäler nemligen, att bemålde inspektör beräknat väntningspenningar, som vid olika tillfällen uppgått till olika belopp, från 2 till 5 kronor gången. Om jag ej allt för mycket misstager mig, hafva väntningspenningar

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.
(Forts.)

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.

(Forts.)

många gånger förekommit till lägre belopp än det lägsta af statsrevisionen omnämnda samt endast helt få gånger till det högsta beloppet eller 5 kronor. Härvid bör vidare märkas en omständighet, som ej bör hafva varit statsrevisionen obekant eller åtminstone med största lätthet kunnat blifva bekant för densamma, nemligen att inspektören dels varit nödsakad, för så vidt han skulle kunna skaffa sig fram till den skola, som skulle inspekteras, och tillbaka derifrån, att ackordera om väntpenningar, dels för åstadkommande af besparing för staten, har ansett sig böra göra det. Han får nemligen mången gång färdas på sådana vägar, der åtminstone efter gamla skjutsordningen ingen gästgivare var skyldig att skjutsa honom. Och då på en från gästgifveri aflägsen ort 2 skolor under samma dag inspekteras, skulle det falla sig dyrare att hemta skjuts än att på förhand ackordera och behålla samma skjuts mot erläggande af väntningspenningarne.

Så förhåller det sig i detta särskilda fall med de af statsrevisionen meddelade uppgifter om faktiska förhållanden. Men, om nu folkskoleinspektörernes rese- och traktamentsersättningar årligen uppgå till betydligt belopp, så kan i alla fall den frågan uppstå, huruvida icke en nedsättning vore möjlig. Jo visserligen. Det är äfven min tanke att en nedsättning kan ega rum, nemligen der man vill i motsvarande mån inskränka inspektionen. Måne likväl detta har varit statsrevisorernes önskan och måne det är Stats-Utskottets önskan? Och skulle en sådan åtgärd verkligen kunna vara välbetänkt? Till besvarande af den sistnämnda frågan ber jag att få anföra några anmärkningar. Ifrågavarande inspektionsdistrikt utgöres af provinsen Gestrikland, der folkskolornas antal ifrågavarande år eller 1876 var 150; utaf inspektörens berättelse till 1878 års landsting ser jag att antalet året derefter eller 1877 var 156. Detta är ett icke obetydligt antal skolor, fördelade på den betydliga areal, som provinsen Gestrikland innefattar. Inspektören, anställd af landstinget, har också förordnande att förrätta inspektion på statens vägnar. Han innehar icke någon annan tjänst och är till följd af sin öfverenskommelse med landstinget förbunden att åt inspektionen egna all sin tid. Staten bidrager till hans aflöning med ett obetydligt belopp, och enligt en, efter min tanke, ganska lämplig öfverenskommelse mellan landstinget och Ecklesiastik-departementet bekostar statsverket reseutgifterna. På detta sätt har denna landsdel fått sin folkskoleinspektion på ett utmärkt sätt ordnad, och, såsom hvar och en kan inse, bättre ordnad än inom sådana inspektionsdistrikt, der folkskoleinspektören egnar åt inspektionen endast en mindre del af sin tid. Finner man nu detta statens bidrag till inspektionen inom en del af Gefleborgs län för högt, så går det visserligen för sig att göra sig af med denna statsutgift. Statsverket skulle kunna indraga detta lilla bidrag till folkskoleinspektörens årsarfvode och återtaga sitt löfte att betala resekostnaderna. Naturligtvis går det för sig; men hvad innebär en sådan åtgärd, då ju

staten skulle, i stället för att uppdraga inspektionen å dess vägnar åt en af landstinget förordnad inspektör, sjelf, såsom förut varit förhållandet, förordna en egen inspektör? Deraf skulle följa för det första, att vi komme åter till den *dubbla* inspektionen med alla dess olägenheter — kollisioner mellan de särskilda inspektörerna och deraf ovilkorligen följande minskning i inspektionens auktoritet — som just föranlett Riksdagens skrifvelse den 4 Maj 1867, hvaruti Riksdagen anhöll, att Kongl. Maj:t ville vidtaga åtgärder för att åstadkomma en samverkan mellan staten och landstingen i och för folkskoleinspektionens befrämjande. Detta blefve den första verkan. Den andra vore den, att staten här skulle bete sig, jag kan icke säga njuggt, ty staten toge ju tillbaka allt hvad han utlofvat, utan rent af orättvist mot ett landsting, som under en lång följd af år gjort så vackra och berömvärda uppoffringar för folkskoleinspektionen; och jag lemnar till Kammarens ledamöters eget öfvervägande huruvida ett sådant förfaringssätt kunde vara egnadt att uppmuntra öfriga landsting att följa exemplet från Gefleborgs län. Slutligen och för det tredje, hvad angår kostnaderna, så får jag för min del förklara, att jag icke kan inse, att staten underkastat sig några öfverdrifna utgifter för upprätthållande af folkskoleinspektionen för den ifrågavarande landsdelen, eller att dessa genom förändringen skulle minskas. Såvidt jag får lita på de uppgifter, hvilka äro meddelade i en tablå, som revisorerne fogat till sin ifrågavarande anmärkningpunkt, så hafva under det ifrågavarande året statens kostnader för folkskoleinspektionen i hela Gefleborgs län, således icke blott inom provinsen Gestrkland, uppgått till 3,046 kronor. Statens kostnader för folkskoleinspektionen i Strengnäs stift, som till arealen är betydligt mindre än ifrågavarande län, hafva under samma år uppgått till 3,478 kronor eller till ett omkring 400 kronor högre belopp. Det förefaller mig sålunda som om man icke med billighet kan påstå, att staten underkastat sig en allt för dryg utgift för folkskoleinspektionen inom Gefleborgs län.

Efter denna blick, Herr Talman, på det som skall utgöra motiv för den af Stats-Utskottet föreslagna skrifvelse, anhåller jag att få öfvergå till sjelfva skrifvelseförslaget. Hvad åsyftar i sjelfva verket detta skrifvelseförslag? Stats-Utskottet vill för det första åstadkomma, såsom orden falla, en »större enhet» i folkskoleinspektionen. Jag måste bekänna, att uttrycket förefaller mig temligen dunkelt. Nu vill jag visserligen icke förneka, att man har fullt fog att ställa stora anspråk på Kongl. Maj:ts förmåga att uttolka det dunkelt sagda. Men å andra sidan kan jag icke undertrycka den föreställningen att dessa anspråk möjligtvis kunna gå för långt. För min ringa del har jag efter mycket funderande icke kunnat komma till annan slutsats än följande gissning — ty något annat än en gissning är den icke, och denna till äfventyrs alldeles origtig. Då jag jemför detta uttryck: en större enhet inom folkskoleinspektionen med ett yttrande, som förekommer på den föregående sidan 21 i

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.

(Forts.)

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.

(Forts.)

betänkandet, att den olika uppfattning angående vidden af de åligganden, som med dessa befattningar böra förenas, gjort sig gällande», så synes mig meningen möjligtvis kunna vara den att, enligt Stats-Utskottets åsigt, saken bör bringas derhän att samtliga inspektörer skola använda lika lång tid för inspektionen, förmodligen relativt till distriktens storlek och skolornas antal. Det är naturligt, att detta kan gå för sig på ettdera af följande två sätt: *antingen* så, att i de distrikt, der inspektörerna hittills bort åt inspektionen egna all sin tid, detta åliggande minskas, nedsättes till likhet med de inspektörers, som tillika innehafva andra tjänster och således kunna egna endast en mindre del af sin tid åt folkskoleinspektionen, att sålunda den fullständiga inspektion, som förekommer i åtskilliga distrikt, neddrages till den ofullständigare inspektionens nivå; *eller ock* så, att man höjer inspektionen i de senare distrikten till likhet med hvad den är inom de förra. Men om det senare sättet att nå den eftersträfvansvärda »enheten» är det önskliga, så möter der det vilkor, att i samtliga inspektionsdistrikten anställas inspektörer, som dels äro af andra göromål oförhindrade, dels ock genom inspektionsarfvodets belopp sättas i stånd att egna all sin tid och alla sina krafter åt denna verksamhet. Frågas: är Riksdagen benägen att för dessa ändamål betydligt höja inspektionsanslaget? Är det så, skall jag villigt applådera af all makt, men jag förmodar, att detta antagande är origtigt. Jag förmodar, att man snarare får återkomma till den tanke, som uttryckes i Riksdagens nyss citerade skrifvelse af den 4 Maj 1867 angående samverkan mellan staten och landstingen för inspektionens befrämjande. Dertill torde för öfrigt kunna finnas äfven andra skäl. Det vore ju möjligt, att ett landsting, som under en lång följd af år uppträffat ganska mycket för folkskoleväsendet i allmänhet och inspektionen isynnerhet, att, säger jag, detta landsting skulle kunna komma att tröttna om det ser att de statsmedel, som äro anvisade till folkskoleväsendets utveckling, i öfvervägande grad komma sådana orter till godo, som sjelfva ingenting särdeles göra för folkskolans befrämjande och utveckling. Jag saknar icke all objektiv anledning att uttala denna åsigt, emedan Gefleborgs läns landsting år 1877 beslöt att ingå till Ecklesiastik-ministern med en framställning i syfte att »landstingets folkskoleinspektörer, som tillika innehade dylik befattning för statens räkning, måtte för sistnämnda befattning erhålla en sådan godtgörelse, att landstinget kunde påräkna att få bibehålla lämpliga och dugliga personer på dessa platser» — en framställning, som synes mig hafva varit rätt befogad och välgrundad.

Stats-Utskottet vill för det andra med sin skrifvelse åstadkomma, att inspektionsresorna icke må ådraga statsverket större kostnad, än som är nödig för uppnående af det med dessa resor afsedda ändamål. Här faller en fråga aldeles af sig sjelf: hafva då dessa inspektionsresor hittills ådragit staten större kostnad, än ändamålet, en verksam och gagnande inspektion, kräft? Eller med andra ord,

hafva inspektörerna hittills inspekterat och rest för mycket? Icke en skynt af bevis för ett sådant antagande har anförts och jag för min del påstår, att ett sådant bevis icke kan presteras. En annan mening kan emellertid icke dragas ur det af Stats-Utskottet be- gagnade uttryck, ty man skrifer ju icke till Kongl. Maj:t och be- går, att han må hindra eller afvända något, som icke har inträffat eller på sannolika grunder kan antagas komma att inträffa. Kongl. Maj:t skall sannolikt af en sådan framställning komma på den tan- ken, att Riksdagen anser folkskoleinspektionen i dess nuvarande form vara för vidlyftig, och böra inskränkas till besparing för statsverket. Om då Kongl. Maj:t anser sig böra lyssna till en sådan framställ- ning från Riksdagens sida, skall följaktligen Ecklesiastikministern, då han förordnar inspektörer eller kanske då han skrider till en revi- sion af den för folkskoleinspektionen gällande instruktion, förstän- diga inspektörerna att tillse att reseräkningarna icke blifva höga, att icke inspektera flitigt, att framför allt icke göra sig skyldige till hvad en blifvande revision kan komma att kalla för ett »anmärknings- värdt nit». Det blir, Herr Talman, en ny och anmärknings- värd tillämpning af en maning, som en gång ställes till en ny- blifven minister: »sur tout, pas trop de zèle, M. le Ministre!» Vi skola då komma derhän, att inspektorsplatserna blifva förvandlade till sinekurer. Inspektören får uppbära ett större eller mindre arvode; han företager, då väglaget är godt och sommarsol lyser, en och annan utflykt ur boet; och sedan skrifer han, efter fastställt for- mulär och på grund af skolrådets uppgifter, en mer eller mindre torf- tig årsberättelse. Vi skola då kanske få se årsarvodena höjas på samma gång som tienstgöringen minskas, inspektionen inskränkes. På ett håll skulle en sådan sakernas vändning komma att helsas med synnerligt stort bifall, nemligen på det håll, der man ganska otve- tydigt gifvit sin önskan tillkänna — jag hänvisar till den med stats- medel understödda Tidning för folkskolan för December 1878 — att se folkskoleinspektionen eskamoterad öfver uti seminariernas händer. Ty blir regeln den att här skall inspekteras så litet som möjligt, då möter intet svårare hinder, att till inspektörer förordna nästan idel seminarierektorer och seminarielärare. Men dermed skulle vi hafva gjort slut på den smula indirekt kontroll på sjelfva seminarierna som inspektionen hittills inneburit, i det att den utgjort en kontroll öfver resultatet af seminariernas arbete. Och på samma gång vore äfven seminarierna befriade från hvarje motvigt mot — för att nyttja ett mildt uttryck — deras ensidighet. Den skulle blifva fullkom- ligt ohämmad och snart blifva fullkomligt fullfjädrad.

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.
(Forts.)

Jag tillåter mig nu att hemställa, huruvida det kan anstå 1879 års Riksdag att taga ett steg tillbaka på den väg, der den första Riksdagen efter representationsförändringen ville taga ett stort steg framåt. Jag finner visserligen att statsrevisionen har uttalat den meningen, att statens kostnader för folkskoleinspektionen under de senare åren bort kunna minskas i stället för ökas. Det är i san-

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.
(Forts.)

ning en märkvärdig upptäckt! Detta trodde icke 1867 års Riksdag, icke heller 1874 års Riksdag och lika litet 1878 års Riksdag. Och denna åsigt är det i sjelfva verket ganska svårt att förlika sig med, när man helt enkelt besinnar det förhållandet att från år 1865 antalet af folkundervisningsanstalter ökats från 6,142 till (år 1878) 8,949 med 579,132 barn och 9,600 lärare och lärarinnor! Visserligen säger statsrevisionen, att »organisationen», såsom statsrevisorerna med begagnande af *ett* mycket evasivt uttryck vilja förklara sin mening, med få undantag är färdig; men hvad betyder egentligen detta? Hafva statsrevisorerna verkligen kunnat tänka att, så snart skolor finnas inrättade, allt skulle vara i hufvudsak väl bestådt? Detta är dock i sjelfva verket det minsta af alltsammans. Och detta kan på annat sätt, genom andra myndigheters ingripande, åstadkommas. Men det är ju för att öfvervaka och upprätthålla, för att förbättra och utveckla denna »organisation», som folkskoleinspektionen behöfves och som den sjelf behöfver utvecklas. Det är den ständigt fortgående, jemna, aldrig förslappade tillsynen och ledningen öfver denna stora mängd af skolor och denna armé af lärare och lärarinnor, som är folkskoleinspektionens viktiga uppgift.

Jag tillåter mig vidare fråga om det verkligen kan anstå Riksdagen att till Kongl. Maj:t inkomma med en skrifvelse så sväfvande och obestämd, så svårfattlig för att icke säga nästan ofattlig som den af Stats-Utskottet föreslagna. Och slutligen tillåter jag mig att fråga, om, derest en sådan skrifvelse beslutes, man verkligen bör inför Kongl. Maj:t på sedvanligt sätt i motiveringen upprepa hvad Stats-Utskottet efter statsrevisionen anfört och således i likhet med statsrevision och Utskottet åberopa uppgifter, som dels i och för sig sjelfva äro origtiga, dels, om ej origtiga, äro anförda i ett sammanhang, der missförstånd utgör både upphof och slut.

Hvad skall Kongl. Maj:t göra med en sådan skrifvelse? Vill Riksdagen upptaga frågan om folkskoleinspektionens omorganisation, så synes mig detta böra ske på ett mindre lösligt sätt. En sådan fråga springer för öfrigt icke från Riksdagen; den synes mig allt för väl kunna vänta till ett kommande år.

Det synes mig dessutom anmärkningsvärdt, att Statsrevisionen, som åtminstone ett ögonblick haft uppmärksamheten fäst på den ojemna fördelningen af inspektörs-arfvodena, har låtit denna fråga falla på grund af en s. k. upplysning, hvilken antagligen lemnats från Ecklesiastik-departementet, men hvilken i sjelfva verket icke upplyser något alls. Den meddelade upplysningen går derpå ut, att ojemnheten i inspektörernes arvoden vore beroende dels på distriktens olika storlek och dels på den tid inspektörerna kunna egna åt inspektionsarbetet.

Det skulle icke hafva skadat om statsrevisorerna till förenämnda tablå fogat uppgift dels öfver inspektionsdistriktens storlek, — hvarmed torde böra förstås såväl deras areal som antalet derinom belägna skolor, — dels om de andra tjenstebefattningar flertalet af

folkskole-inspektörer derjemte innehafva. Af en sådan uppgift skulle hafva framgått, att den meddelade upplysningen om anledningen till olikheten mellan folkskole-inspektörernes arfvoden icke i någotdera hänseendet håller streck. Det skulle nemligen då hafva visat sig att understundom de större arfvodena utgå till inspektörer, hvilka till följd af andra innehafvande tjänstebefattningar endast kunna egna en mindre del af sin tid åt folkskoleinspektionen, äfvensom att inspektörer öfver ett större antal skolor ofta hafva mindre arfvode än inspektörer öfver mindre distrikt, och vidare att båda dessa anmärkningar emot den meddelade upplysningen ibland sammanträffa i ett och samma fall. Der hade i sjelfva verket kunnat gifvas anledning för statsrevisorerna och Stats-Utskottet att önska rättelse.

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.
(Forts.)

Må det slutligen tillåtas mig att säga ett par ord om den institution, som på ett så oförväntadt sätt här blifvit gjord till föremål för anmärkning. För min del tillåter jag mig såsom min åsigt uttala den öfvertygelsen att man gjort väl och klokt, då det gälde att bereda terräng för en ny institution, att gå till väga såsom man gjort. Jag tror ock, att denna institution verkat mycket gagneligt. Men jag tror icke att den numera i synnerlig grad kan utvecklas på samma basis som hittills; jag är öfvertygad att man måste komma derhän, att i alla inspektionsdistrikt anställas inspektörer som böra uteslutande egna sig åt folkskole-inspektionen. Jag vill naturligtvis nu icke framställa något yrkande i sådant afseende, ty det förutsätter en närmare undersökning och bättre element för ett omdöme i ärendet än statsrevisionen gifvit oss.

Ehuru jag, i betraktande af de motiv, som i betänkandet blifvit framställda, helst skulle yrka afslag å Stats-Utskottets hemställan, så likväl, då jag har mig bekant att Första Kammaren redan antagit ett annorlunda formuleradt skrifvelseförslag, vill jag ansluta mig till detta. Af farhåga dock, att, om icke något försigtighetsmått tages mot de origtigt motiverade synpunkter, som statsrevisorerna och Stats-Utskottet här anført, dessa skola blifva för tredje gången upprepade i skrifvelsen till Kongl. Maj:t, hvilket jag under inga vilkor vill vara med om, tillåter jag mig föreslå att Kammaren, med ogillande af den utaf Utskottet under förevarande § i detta utlåtande anförda motiveringen, besluter att Riksdagen i skrifvelse anhåller det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande huruvida icke, till förekommande deraf att folkskole-inspektörernes resor må ådraga statsverket större kostnader än som äro erforderliga för uppnäendet af det med dem åsyftade ändamål, närmare föreskrifter kunde meddelas i afseende å de grunder, efter hvilka rese- och traktamentskostnaderna för dem böra beräknas. Och anhåller jag hos Herr Talmanen om proposition härå.

Herr J. Anderson i Tenhult: Då det i vårt land finnes städer, hvilkas folkskolor kunna undvara inspektion mindre ofta än 29 gånger om året och det finnes folkskole-inspektörer, som i

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.

(Forts.)

sina distrikt behöfva resa mindre väg än 480 mil, eller omkring fyra gånger vägen emellan Falsterbo och Haparanda, och då det slutligen finnes folkskole-inspektörer, som kommit så långt i den ädla räknekonsten att de kunna räkna 433 dagar på året, tillåter jag mig först och främst uttrycka den önskan, att sådana folkskole-inspektörer icke måtte tillåtas lemna undervisning i räkna och, jemte det jag anhåller om bifall till Utskottets förslag, för det andra att det tillägg dertill måtte ske, att Kongl. Maj:t täcktes befalla konsistorierna, att hvar inom sitt stift upprätta marschrouter för skol-inspektörerne.

Herr Nils Petersson: Den förste ärade talaren är ofta sträng i sina omdömen och har icke minst varit det mot statsrevisorerne. Jag skulle icke mycket hafva fäst mig vid hans yttrande, om han icke påstått att de uppgifna siffrorna vore origtiga. Jag tror likväl han skall få svårt att bevisa något sådant. Det kan möjligen hända, att någon är för låg men icke för hög. Han började med att fästa sig vid en viss, icke namngifven folkskoleinspektörs åtgöranden. För min del känner jag icke denne person och hans karaktär, och det är således ur helt och hållet opartisk synpunkt, som jag vill taga dessa hans åtgöranden i skärskådande. Jag hemställer då, mine herrar, om man icke, när man ser de räkningar, som denne folkskoleinspektör för sitt besvär uppsatt, lätt kan komma på den tanken, att han i främsta rummet haft förtjensten för ögonen. Denne person har icke mindre än 29 särskilda gånger under ett och samma år besökt staden Gefle för att inspektera folkskolorna derstädes. Jag vet visserligen icke huru många folkskolor finnas i denna stad, men att de så ofta skulle behöfva besökas af folkskoleinspektören, förefaller mig i högsta grad förvånansvärdt. Uti Malmö och Göteborg t. ex., hvilka städer dock äro betydligt större än Gefle och följaktligen äfven måste anses hafva flera och större skolor än sistnämnde stad, har folkskoleinspektören icke besökt skolorna mera än tre eller fyra gånger årligen. Nu påstod visserligen den ärade talaren, att ifrågavarande folkskoleinspektör, som tyckts vara så nitisk i sin tillsyn öfver Gefle stads folkskolor, hade sitt hemvist i närheten, och att detta vore orsaken, hvarför han så ofta besökt staden. Dermed må det förhålla sig huru som helst; men skulle detta hafva gifvit anledningen till de talrika besöken, så borde han heller icke hafva debiterat staten för alla sina resor dit, och derjemte fordra ersättning för hela den tid, som han uppehållit sig på platsen. Detta syntes äfven Utskottet hafva gått allt för långt, och oaktadt beloppens obetydlighet och med all aktning för den viktiga folkskoleinspektionsinstitutionen, ansåg man sig hafva fullt fog att påpeka förhållandet.

Den ärade talaren yttrade äfven, att det icke vore så mycket att förvåna sig öfver att kostnaderna för folkskoleinspektionsväsendet på senare tiden stigit, emedan folkskolornas antal på kort tid

ökats från 6,000 till 8,000. Detta senare må nog ega sin rättighet, och detta kan ej heller vara annat än godt och bra; men icke tror jag dock att inspektionens utöfvande därför i så hög grad försvårats, att det kan stå i någon proportion till de stora summor, hvilka staten numera måste för denna sak betala. Skolornas antal har till största delen ökats derigenom, att småskolorna afsöndrats från folkskolorna, men barnens antal är väl dock på det hela taget detsamma, som förr, och de nya skolorna ligga för öfrigt merendels i närheten af de gamla, i betraktande hvaraf åtminstone resekostnaderna icke borde hafva blifvit så synnerligen större. Att omkostnaderna för folkskoleinspektionerna på senare tiden stigit betydligt, är lätt att finna, då man betänker, att de vid 1859—1860 årens riksdag blott utgjorde 17,000 kronor, då de numera uppgå till 85,000 kronor. Hvar orsaken dertill ligger, vet jag icke, men anmärkningsvärdt synes mig förhållandet.

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.

(Forts.)

Emellertid var det många andra saker, än de omnämnda, som revisorerne fäste sig vid, ehuru de för denna gång lemnade dem å sido. I förbigående vill jag dock omnämna, hurusom en folkskoleinspektör på Gotland hade beräknat sin reseersättning efter två kronor för milen, dervid han, för att styrka sina uppgifter, föredode ett stycke af en gotlandstidning, deri det stod berättadt att länets landsting vid något tillfälle beslutat att skjutslegan skulle anses hafva nyssnämnda värde. Emellertid upptäcktes att skjutslegan på Gotland icke var så stor, som två kronor, efter hvilken beräkning inspektören emellertid fått sina resekostnader betalda af Statskontoret.

När man finner dylika saker, må man väl icke förundra sig öfver om revisorerne ansett det vara sin skyldighet att påpeka åtminstone en eller annan af dem. För min del skall jag emellertid icke framställa något yrkande, utan öfverlåter jag detta åt andra, som möjligen äro benägne därför. Jag vill blott till slut hafva sagt, att Utskottets förslag är, efter mitt förmenande, framställt i så mild form, som det gerna kunnat vara.

Herr A br. Rundbäck: Då jag icke, ehuru sjelf folkskoleinspektör, är upptagen ibland dem, som varit föremål för revisorerne anmärkningar, är det icke till sjelfförsvär, som jag begärt ordet. Men då dessa anmärkningar föranledt till åtskilliga hårda, ja, jag kan väl säga obefogade och oförtjenta reflexioner och omdömen om både folkskoleinspektionen och folkskoleinspektörerna, har jag begärt ordet för att genom några upplysningar söka i någon mån förekomma, att såväl folkskoleinspektionen, som de, hvilka hafva det grannliga uppdraget att handhafva densamma, icke allt för mycket utsättas för dylika obefogade och oförtjenta omdömen.

Hvad som nu egentligen vållat, att folkskoleinspektionen blifvit föremål för en mindre smickrande uppmärksamhet, är de med denna inspektion förenade kostnader; och jag anhåller därför, att, med den

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.

(Forts)

närmare kännedom jag har om dessa förhållanden, nu få yttra några ord just om dessa kostnader.

Kostnaden för folkskoleinspektionen utgår hufvudsakligen under två rubriker, *arfvode* till och *resekostnadsersättning* åt inspektörer. Deraf är arfvodet afsedt att utgöra ersättning för inspektörens hemarbete, resekostnadsersättningen deremot, såsom äfven sjelfva namnet antyder, att utgöra godtgörelse för de kostnader och det besvär, som resorna i och för inspektionen medföra. Hvad nu först *arfvodet* angår, så vill jag icke trötta herrarne med att upprepa en massa siffror, ehuru jag är rustad med sådana i öfverflöd. I stället skall jag framlägga min egen afföningshistoria såsom folkskoleinspektör. Jag har nemligen varit med allt sedan institutionens början och är, jemte en till, den enda nu kvarstående af den första uppsättningen af inspektörer. Då jag sålunda varit med hela tiden, och då jag icke har någon anledning antaga, att jag blifvit behandlad hvarken bättre eller sämre än andra inspektörer, så torde herrarne af de ersättningsbelopp, som tillfallit mig, kunna sluta till, huru det i sjelfva verket förhållit och förhåller sig med det nu så klandrade slöseriet med anslaget till folkskoleinspektionen. Första gången jag erhöll förordnande som folkskoleinspektör omfattade mitt distrikt hela Wexiö stift, d. v. s. närmare ett par hundra församlingar, och mitt arfvode bestämdes till 1000 kronor. Jag kunde omöjliggen sköta detta uppdrag utan att erhålla tjänstledighet från min ordinarie befattning vid elementarläroverket; och Kongl. Maj:t beviljade mig också ledighet, men arfvodet till min vikarie, den jag naturligtvis sjelf fick aflöna, uppgick just jemnt till 1000 kronor, så att under denna första tid, då jag hade att ordna skolväsendet i ett helt stift, utgjorde min behållning på arfvodet jemt — 0. Men det stannade icke dervid; jag måste af egna medel bekosta hela den för uppdraget nödiga korrespondensen, och den som kan göra sig en föreställning om, huru mycket det skulle vara att skriva, då institutionen ännu var ny, hvilka digra luntor man hade att afsända, i form af promemorior till skolråden, förslag till läsordningar, förslag till reglementen och en mängd andra uppgifter, han skall ock lätt kunna inse att korrespondensen medtog icke så små belopp — ur den egna kassan. Sedermera har jag icke vidare haft så stora distrikt utan betydligt mindre, omfattande från tre till fem kontrakt, eller från 40 till 70 à 80 församlingar och har arfvodet i förhållande derefter vexlat från 300 kronor till högst 600 kronor. Men fortfarande fick jag vidkännas afbränningar å detta arfvode i och för bekostande af korrespondensen, ty först år 1874, om jag minnes rätt, tillerkändes folkskoleinspektörerne fribrefsrätt, sedan vi under en tid af 12 år fått besörja korrespondensen på egen bekostnad. Men dessutom tillkomma äfven andra afbränningar. Folkskoleinspektören måste ställa sig i förbindelse med folkskolelärarne inom distriktet, och för sådant ändamål anordnades tid efter annan folkskoleläraremöten, men någon ersättning för resa till och från dylika möten fans icke inspektören

medgifven. Vidare inrättades på 1860-talet småskolelärareseminarier och många folkskoleinspektörer fingo det smickraude, men på samma gång kostsamma uppdraget att leda dessa seminarier under deras första utbildning och att der vara ett slags öfverlärare, och för sådant ändamål nödgades de uppehålla sig vid dessa seminarier åtskilliga veckor och detta utan den ringaste ersättning. För min egen del kan jag sålunda tryggt försäkra (om jag skulle misstaga mig på några kronor, så vill jag icke därför sätta mitt samvete i pant) att nettobehållningen å mitt arfvode såsom folkskoleinspektör till följd af nämnda afbränningar aldrig till och med år 1876 öfverstigit 400 kronor. Häraf kunna herrarne finna, att man begår ett ganska stort misstag, om man tror, att folkskoleinspektörerne blifvit så särdeles rikt doterade med arfvoden, och man skall ännu lättare inse detta, om man betänker hvad dessa inspektörer hafva att göra för sitt arfvode. Jag skall be att endast få nämna en liten del af en folkskoleinspektörs åligganden. Han är skyldig att till hvarje skolråd lemna en fullständig promemoria på de brister han vid inspektionen anmärkt, äfvensom afgifva förslag till de förbättringar eller förändringar han anser nödiga. Vidare skall folkskoleinspektören afgifva utlåtanden i alla de skol- eller undervisningsfrågor, som förekomma till handläggning icke blott hos domkapitel och Kongl. Maj:t utan äfven hos administrativa myndigheter såsom Konungens Befallningshafvande och Kammarkollegium. Äfvenså skall han afgifva utlåtanden öfver underdåniga ansökningar om statsbidrag, vare sig på grund af församlingens meddelöshet eller för fortsättningsskolor eller för undervisning i slöjd åt gossar.

Vidare skola inspektörerne afgifva yttrande öfver skolhusritningar; vidare hafva de att utöfva kontroll öfver utbetalningen af alla statsbidrag till alla skolor i riket, det vill säga: sådana bidrag få icke utbetalas från Konungens Befallningshafvande förr än folkskoleinspektörerne granskat ansökningarne och å desamma påskrifvit sitt godkännande; vidare skola inspektörerne afgifva statistiskt sammandrag öfver hela skolväsendet både i pedagogiskt och ekonomiskt afseende, och hvad detta vill säga kunna Herrarne bedöma deraf, att jag för närvarande har öfver 400 uppgifter från lärare och skolråd att granska och rätta samt sedermera efter en viss plan sammanföra till ett statistiskt helt; slutligen skola inspektörerne äfven årligen afgifva kortare embetsberättelser till domkapiteln och vid inspektionsperiodens utgång vidlyftigare berättelser till Ecklesiastikdepartementet. Detta är i korthet ett sammandrag af de officiella åligganden, som tillkomma folkskoleinspektörerne. Men det är icke nog med detta. Dessutom blifva de oupphörligen öfverlupna med förfrågningar i alla möjliga afseenden och från alla möjliga håll; ja, sedan vår skollagstiftning börjat allt mer svälla ut och inspektören snart nog är den ende, som känner till hvad som är föreskrifvet om vårt skolväsende, så regnar det ständigt öfver honom bref med förfrågningar om allt möjligt. Herrarne kunna således

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.

(Forts.)

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.

finna, när jag nu nämnt huru stort arfvode och hvilka göromål inspektörerne hafva, att deras arbete visst icke blifvit öfverdrifvet rikligt betaldt.

(Forts.)

Den andra rubriken, hvarunder kostnaden för inspektionen utgår, är *reskostnadsersättningen*. Denna ersättning utgår åter under tvenne titlar, *dagtraktamente* och *skjutsersättning*. Dagtraktamentet för folkskoleinspektörer var under åren 1861—1873 3 kronor och har sedermera utgjort 4 kronor. Jag är säker på att hvar och en villigt måste erkänna, att ett dagtraktamente af 3 eller, som det numera är, 4 kronor är otillräckligt, i fall inspektören skall lefva som en vanlig kristen menniska och intaga sina vanliga måltider samt njuta någon beqvämlighet. Men inspektören får icke intaga sina vanliga måltider och ännu mindre får han tänka på sin beqvämlighet, då han har större distrikt att inspektera. Han får icke då resa för att roa sig, och jag tror näppeligen någon dertill har tid. Jag har åtminstone aldrig haft det.

Hvad åter skjutsersättningen angår, så är det visserligen sant, att inspektören eger rätt att resa efter två hästar, men att han i allmänhet reser efter endast en. De inspektörer, som hafva egna hästar, resa väl ofta efter två, men de öfrige resa nog i allmänhet efter en och göra derigenom en besparing, som dock icke är så stor. År 1876 reste hvarje inspektör i medeltal 200 mil. Då nu skjuts efter en häst kostade lägst 80 öre och högst 1 krona 60 öre per mil, så uppstod sålunda, om inspektören endast använde en häst, en besparing i medeltal af minst 160 till högst 320 kronor; men om från denna behållning dragas de många afbränningar, som förekomma i form af drickspeeningar m. m., så inses lätt att vinsten icke uppgick till dessa belopp.

Med hvad jag nu anfört har jag blott velat undanrödja den misstanke, som kanske mången hyser, att folkskole-inspektörerne hafva allt för riklig betalning för sitt arbete, och efter hvad jag anfört, hoppas jag man skall inse, att motsatsen fast mer eger rum.

Såsom ett ytterligare bevis för att inspektörernes ställning i ekonomiskt hänseende just icke varit så lysande, vill jag nämna, att ganska många inspektörer lemnat sina befattningar efter längre eller kortare tid, hvilket de antagligen icke skulle hafva gjort, om befattningarna varit särdeles lukrativa. Sålunda hafva ifrån inspektionens början mer än 70 personer lemnat sina inspektörsbefattningar, och om detta äfven till någon del föranledts af dödsfall eller andra orsaker, så är dock säkert, att de fleste lemnat inspektionsbefattningen, emedan de funnit den allt för besvärlig och obehaglig och tillika allt för illa aflönad.

Af allt det sagda anser jag mig sålunda berättigad att draga den slutsatsen, att inspektionen, långt ifrån att hafva varit dyr, fast mer varit synnerligen billig.

Detta är jag ock säker på att Herrarne klart skola inse, om

jag jemför kostnaden för denna institution med kostnaden för t. ex. bränvinskontrollen.

Sålunda hade vi år 1877 11 à 12 öfverkontrollörer, som under sin uppsigt hade ungefär 300 brännerier. Dessa öfverkontrollörer kostade staten samma år 56,880 kronor, under det att kostnaden till 47 skolinspektörer för tillsyn af omkring 8,000 skolor och mycket annat arbete föga öfversteg nämnda summa. Måste man icke sålunda medgifva, att skolinspektionen är synnerligen billig och att densamma såsom helt betraktad icke alls beröres af de anmärkningar, som framstälts?

Jag skall nu bedja att få ställa några ord till Herrar Revisorer.

Afven jag är en vän af att göra anmärkningar, der sådana äro befogade, och jag vill icke helt och hållet bestrida, att skäl till anmärkningar förefunnits; men tillika får jag säga, att revisorerne motiverat sin anmärkning i denna punkt minst sagdt lättvindigt. Sålunda börja revisorerne motiveringen i sin berättelse på följande sätt: »Af två inspektörer med enahanda årsarfvoden, eller 425 kronor, har den ene rest 237 mil och räknat 97 rese- och förrättningsdagar med en sammanlagd kostnad af 1,148 kronor». Dessa uppgifter äro alla rigtiga, men så säga revisorerne vidare: »under det den andra blott rest 40 mil och räknat 25 rese- och förrättningsdagar med en kostnad af 185 kronor». Alla dessa senare sifferuppgifter äro åter fullkomligt osanna, och likväl är det på grund af denna jemförelse, som revisionen gjort sina konklusioner. Ifrågavarande person, för hvilken alla de meddelade sifferuppgifterna äro origtiga, hade år 1876 rest icke 40, utan 121,4 mil och haft icke 25, utan 53 rese- och förrättningsdagar, och hade debiterat staten icke för 185, utan för 462 kronor 41 öre. Med detta förfaller ju derföre helt och hållet grunden för jemförelsen, som gick ut derpå, att för dem, som hade samma arfvode, borde resekostnaden vara ungefär lika.

Mina landsmän från Jönköpings län veta mycket väl, att inspektören öfver Östbo, Vestbo och Sunnerbo kontrakt måste resa bra mycket mer än den, som har Tveta-Vestra och Vista kontrakt. Och det är just dessa begge inspektörer revisorerne jemförelse gäl-
er. När man nu emellertid fått de rätta siffrorna, så är jag afven förvissad, att ingen af dem, till hvilka jag vädjat, skall finna något anmärkningsvärdt deri, att den förstnämnde inspektören kostat staten för sina inspektionsresor dubbelt mer än den andre.

Den af revisorerne uppgjorda förteckningen öfver folkskoleinspektörerne och deras arfvoden är vidare behäftad med många och till en del oursäktliga fel. Så till exempel uppgifves, att E. Thor-
man i erkestiftet uppburit i arfvode 450 kronor af staten och lika mycket af landstinget. Det är icke sant. Han har endast åtnjutit 450 kronor af landstinget. Om en annan inspektion inom samma stift är åter arfvodet upptaget till blott 300 kronor af staten, under det han dock tillika har 10 gånger så mycket eller 3,000 kronor af landstinget. Vidare förekommer inom samma stift namnet Fredberg,

Ang. Riksdagens revisorer's framställningar rörande statsverket.

(Forts.)

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.

(Forts.)

men någon inspektör med det namnet finnes icke. Troligen skall det vara Fredborg, men om Herrarne läsa hans förklaring, så säger han sjelf att han under år 1876 icke en enda timme tjenstgjort såsom inspektör. Detta har emellertid icke hindrat revisorerne att göra honom till inspektör för det året, att gifva upp för honom en hel mängd siffror, och så göra anmärkning. I den omnämnda förteckningen finnes för öfrigt tre andra personer, som uppgifvits med origtiga namn.

På grund af hvad jag nu anfört, anser jag att revisorerne anmärkningar mot folkskoleinspektörerne icke äro fullt motiverade; och nog kan man säga, att, om här finnes skäl till anmärkningar mot någon af inspektörerne, så finnes ock anledning till befogade anmärkningar mot revisorerne.

Hvad nu beträffar sjelfva klämman i Utskottets betänkande, så får jag säga, att jag icke förstår hvad som menas med »en revision af nu gällande stadgar för folkskoleinspektionen.» Det finnes nemligen icke mer än en stadga, sjelfva instruktionen, som nyligen är utfärdad.

Utskottet säger vidare, att genom en sådan revision en större enhet i folkskoleinspektionen skulle åstadkommas. Men nu gällande instruktion gäller för *alla* folkskoleinspektörer från ena ändan af riket ända till den andra; och huru är det väl då möjligt att få någon större enhet i detta hänseende? Vidare heter det att genom revisionen skulle föranledas en lämpligare indelning af inspektionsområdena. Men en sådan ny indelning är redan verkställd efter 1876. Om någon oregelbundenhet beträffande inspektionsområdena förefans det år, 1876, revisionsberättelsen afser, har densamma således väl redan för två år sedan blifvit i väsentlig mån afhulpen.

Jag skall icke längre upptaga tiden; ej heller skall jag framställa något yrkande. Anledningen till mitt yttrande har nemligen endast varit att söka skingra den misstanke, som hos en eller annan af Kammarrens ledamöter möjligen förefunnits att folkskoleinspektörerne i allmänhet varit för rikligt afönade och inspektionen följaktligen dyrare än han borde.

Herr C. A. Larsson: Kunde jag följa den aktade ordförandens i statsrevisionen enskildt gifna råd till mig, så skulle jag inskränka mitt yttrande till att tacka den förste ärade talaren för nådigt straff; men då han derigenom kunde falla på den idén att alla hans utgjutelser mot revisorerne vore fullkomligt rigtiga, vill jag med några ord upplysa honom om några saker, beträffande hvilka han sade sig vara i okunnighet. Han kunde icke finna någon möjlighet att bringa folkskoleinspektionen till någon större enhet än den redan har; Kongl. Maj:t skulle derföre finna den af Utskottet föreslagna skrifvelsen dunkel och således ej heller kunna vid densamma fästa något afseende. Af folkskoleinspektörernes förklaringar på revisorerne anmärkningar framgår emellertid tydligt och klart behovet

af en sådan enhet; deraf visar sig bland annat att t. ex. i ett enda distrikt finnas ända till 159 småskolor. Jag frågar då den värde talaren, om det verkligen är hans mening att, såsom fallet varit i detta distrikt, folkskoleinspektören skall inspektera icke blott de egentliga folkskolorna, utan äfven de aflägsnaste byskolor, der gamla gummor lära barnen abcd, och sedan debitera staten resekostnaden. Min anspråkslösa mening är åtminstone, att inspektionen öfver småskolorna bör lämpligen kunna utöfvas af pastorerna och skolråden. Afsigten med folkskoleinspektionen har från början ej heller varit någon annan än den, att inspektörerna skulle inspektera folkskolorna och se till, huruvida dessa skolor voro riktigt i ordning, men ingalunda att de skulle hafva tillsyn jemväl öfver de s. k. småskolorna.

Då man råkar att trampa på någon ömtålig liktorn, blir det, som man säger, vanligen alltid ett rysligt allarm, och så har det gått äfven nu. Men hvarken den förste talaren eller talaren näst före mig har vederlagt sanningen i revisionsberättelsen och Stats-Utskottets yttrande. Särskildt måste jag för min del på det kraftigaste återvisa allt hvad talaren på stockholmsbänken lagt revisorerne till last beträffande felaktighet i uppgifter; ty revisorerne siffror äro tagna ur officiella handlingar, och revisorerne hafva hvarken lagt till eller tagit ifrån något. Då jag emellertid funnit talarens på stockholmsbänken förslag bättre än Stats-Utskottets, så hemställer jag om bifall till detsamma.

Herr Olof Jonsson: Ehuru det är ganska obehagligt att yrka bifall till den af Stats-Utskottet i nu förevarande punkt föreslagna åtgärden, emedan man derigenom lätt utsätter sig för den oförtjenta misstanken att icke vara en så varm vän af folkskolan, som man i sjelfva verket är, nödgas jag dock med anledning af den ärade talarens på stockholmsbänken anförande säga ett par ord till förklaring af skälet, hvarföre jag för min del kommer att med min röst understödja Stats-Utskottets skrifvelseförslag. Den ärade talaren förmenade bland annat, att folkskoleinspektionen ej kunde ske på annat sätt, än den nu sker. I min tanke vittnar det dock icke om någon särdeles stor klokhet i anordningen att, såsom i Gestrikland skett, folkskoleinspektören den ena gången inspekterar en af församlingens skolor, den andra gången en annan och således för hvarje inspektion företager en särskild resa, för hvilken staten får betala kostnaden, utan det vore väl mycket klokare och blefve äfven för staten billigare, om han under en och samma resa, så vidt möjligt, inspekterade alla folkskolor inom församlingen. För min del kan jag således ej anse revisorerne anmärkningar så obehogade, som han ansåg dem vara, utan yrkar jag tvärtom bifall till Stats-Utskottets med stöd af samma anmärkningar föreslagna skrifvelse.

Herr Danielsson: Med anledning af den förste talarens skarpa anmärkningar mot statsrevisorerne, i hvilka anmärkningar

Ang. Riksdagens revisorer's framställningar rörande statsverket.

(Forts.)

talaren från Wexiö instämt, vill jag säga några ord. Jag tror för min del verkligen icke att statsrevisorerna gjort sig förtjente af ett så starkt klander. Då jag hörde talaren på stockholmsbänken, blef jag litet villrådig om, huruvida endast denna Kammares revisorer hade begått alla dessa felaktigheter och trodde att Första Kammares möjligen hade reserverat sig; men af revisionsberättelsen fann jag att detta icke var fallet med flera än en enda af dem, alla de andra statsrevisorerna, således inalles elfva af tolf, voro ense om den der rysliga dumheten. Ansvarer som drabbar de förre är således ej större, än att de i min tanke ganska väl kunna bära de beskyllningar den värde talaren ansett lämpligt att mot dem framkasta. Då de af revisorerne anförda siffror varit tillgängliga för Stats-Utskottet, men Utskottet ej funnit skäl att begagna några andra, tror jag vidare att dessa siffror äro lika rigtiga som de tvenne talares, hvilka här sökt vederlägga dem. Synnerligen svårt torde i alla händelser blifva att vederlägga den omständigheten att nu gällande resereglemente är behäftadt med den stora oegentligheten, att enligt det samma antalet resedagar kan vara större än antalet kalenderdagar på året; ty nog måste väl hvarje opartisk medgifva att det är mycket besynnerligt — minst sagdt — att, såsom fallet är med en af folkskoleinspektörerna, reseersättning beräknats för 433 dagar på året, då, såsom hvar och en vet, året har blott 365 dagar. En sådan oegentlighet är det, efter mitt förmenande, allt skäl att borttaga. Till en början trodde jag mig hafva funnit en förklaringsgrund, hvarför åtskillige inspektörer beräknat två resedagar i stället för en, då de rest flera mil än de enligt reglementet voro pligtiga att göra, derutinnan, att de behöfde hvila sig något efter den ansträngande färden; men då, såsom fallet här föreligger, långt flere dagar åtgått till resedagar än året innehåller, fann jag snart att det skälet ej var det rätta; men någon annan förklaringsgrund kunde jag ej utfinna. Min öfvertygelse är således, att Stats-Utskottets skrivelselförslag är väl befogadt. Utan att på något sätt vilja klandra dem som hysa en annan åsigt, vill jag derföre för min del hemställa, att Kammarerna måte godkänna ej mindre sjelfva klämman än äfven motiveringen till Utskottets hemställan.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Den förste talaren har funnit godt att skarpt klandra först och främst statsrevisorerna och sedermera till någon del äfven Stats-Utskottet för den motivering som finnes i betänkandet, under förmenande att genom de af Utskottet här andragna omständigheter rörande vissa folkskoleinspektörer, beträffande deras reseräkningar, ett obefogadt klander emot dessa personer skulle vara uttaladt. Jag för min del har dock icke fattat motiveringen sålunda, utan så, att med den af Utskottet der anställda jämförelsen mellan vissa folkskoleinspektörers arfvoden, dagtraktamenten och reseräkningar, endast afsetts att visa, det desse gjort olika skäl för sin befattning, den ene mera och den andre mindre.

Men orsaken härtill torde förnämligast ligga i inspektionsområdenas olika storlek och deraf följande skiljaktighet i göromålen, samt inspektörernes tid att sysselsätta sig med inspektionen. Jemförelsen kan således icke, såsom den ärade talaren på stockholmsbänken påstod, innebära något klander mot vissa af honom särskildt nämnda inspektörer, och jag tror att Kammaren ej heller uppfattat motive-
Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.
 (Forts.)

Jag begärde dock ordet egentligen med anledning af samme ärade talares yrkande, i hvilket sedermera äfven en af statsrevisorerne besynnerligt nog instämt. Bifaller Kammaren nemligen Herr Hedins förslag, så har icke allenast Kammaren godkänt hans uppfattning af motiveringen, och derigenom uttalat ett skarpt klander emot såväl statsrevisionen som Stats-Utskottet, utan Kammaren beslutar derjemte i sjelfva verket något, mot hvilket den ärade talaren sjelf helt och hållet uttalat sig. Förslaget af Herr Hedin innebär nemligen icke allenast ett ogillande af motiveringen, utan derjemte att man skulle söka spara på kostnaderna för folkskoleinspektionen. Men Herr Hedin har ju sjelf på det lifligaste i motiveringen till sitt yrkande uttalat sig för motsatsen, detta just derföre att inspektionen derigenom bör kunna blifva bättre än nu är förhållandet. Att fatta ett beslut i den af honom angifna riktningen kan således ej vara lämpligt, såvidt man nemligen delar den åsigten som han uttalat, att folkskoleinspektionen kan och bör förbättras; ty detta kan ju omöjligen ske genom att minska utgifterna för deusamma, utan endast genom en bättre organisation af inspektionen, hvilket visst icke åstadkommer mindre, utan tvärtom större kostnader. Hans förslag, som är öfverensstämmande med Första Kammarens beslut i frågan, synes således förnämligast innebära, att komma i tillfälle att uttala sitt klander emot statsrevisionen och Utskottet.

Herr Hedin har derjemte genom sitt yrkande ur Stats-Utskottets förslag utstrukit det efter min åsigt allra viktigaste deri, nemligen den af Utskottet önskade enheten i inspektionen och lämpligare indelningen af inspektionsområdena. Denna del af Utskottets förslag anser jag för min del vara af den vikt, att den alldeles icke får lemnas å sido, och detta just derföre att jag, i likhet med Herr Hedin, är fullkomligt öfvertygad om att inspektionen, för att så mycket som möjligt uppfylla det dermed afsedda ändamålet, bör uppdragas uteslutande åt personer, som, så vidt möjligt är, icke hafva någon annan sysselsättning, utan helt och hållet kunna egna sin tid och sina krafter åt detta viktiga värf. Någon enhet i inspektionen kan efter min tanke omöjligen vinnas, så länge man, såsom hittills skett och ännu sker, inom det ena området öfverlemnar inspektionen åt en statens eller kyrkans tjänsteman, som samtidigt med inspektionen tillåtes sköta sin andra tjänstebefattning, men inom ett annat område, åt enskild person, utan enheten i detta afseende måste väl bestå deri, att ovilkorligen bestämma, att folkskoleinspektörerne allesam-

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.
(Forts.)

mans skola vara antingen statens tjänstemän som erhålla tjänstledighet för inspektionstiden eller enskilda personer, som uteslutande kunna egna sina krafter åt inspektionen. Och skulle en sådan skrivelse som den Stats-Utskottet föreslagit komma att af Riksdagen till Kongl. Maj:t aflåtas, så föreställer jag mig att man ej behöfver befara det Kongl. Maj:t skulle begå den oklokheden att till folkskoleinspektörer förordna personer, som redan innehafva annan tjänst, utan att på samma gång föreskrifva tjänstledighet; detta är för mig alldeles tydligt.

En annan ärad talare har anfört, att då en statens eller kyrkans tjänsteman förordnas till folkskoleinspektör, han vanligen får tjänstledighet och således sättes i tillfälle att egna sig uteslutande åt sitt nya uppdrag, och på grund häraf påstått, att den nödiga enheten i inspektionen redan förefunnes. Men detta yttrande vittnar efter min uppfattning om okunnighet i saken, ty förhållandet är ganska ofta tvärtom, och just för att förekomma detta samt få erkänd rättigheten af den utaf mig förfäktade principen att förvandla folkskoleinspektionen till en befattning som uteslutande får upptaga inspektörens tid och arbete, och för lämpligheten af den utaf Stats-Utskottet föreslagna, på denna princip byggda skrifvelsen, är det som Kammarerna bör bifalla Utskottets förslag.

Herr Hedin har vidare klandrat Stats-Utskottet derföre att det skulle hafva velat inskränka kostnaderna för folkskoleinspektionen för att derigenom bespara statsverket utgifter. Denna uppfattning är ej heller riktig. Stats-Utskottet har i sin hemställan endast tillstyrkt, att föreskrifter måtte meddelas »till förekommande deraf, att inspektionsresorna må ådraga statsverket större kostnader, än som äro nödvändiga för uppnående af de med dem afsedda ändamål»: och detta förekommes efter min åsigt, bland annat äfven derigenom att inga andra än de som icke innehafva någon annan statens eller kyrkans tjänst, blifva till folkskoleinspektörer antagna. Litet hvar af oss torde väl hafva sig bekant, huru det nu tillgår med skötandet af en folkskoleinspektion, hvars innehafvare tillika innehar annan tjänst. Är folkskoleinspektören t. ex. på samma gång prest, som mycket ofta är fallet, måste han äfven fullgöra sitt viktiga kall som själasörjare, predika, sköta pastoralvården i sitt pastorat m. m. Allt detta kräfver ofta så mycken tid och arbete, att han åt folkskoleinspektionen egentligen endast kan egna två, högst tre dagar i veckan, enär han under alla de andra dagarne — hvilka icke upptagas af onödiga resor för inspektionen — måste sköta sitt kall såsom prest. Men följderna deraf blifver att han, för fullgörande af sitt viktiga uppdrag såsom folkskoleinspektör måste på olika tider företaga en mängd kostsamma resor, hvilka annars, om han ej bredvid detta uppdrag haft ett annat, själasörjarens, kunnat undvikas, enär han då kunnat egna sin tid odelad åt inspektionen och ej mellan hvarje inspektion behöft resa flere mil — som ofta upptaga en eller annan dag, hvilken kunnat vara väl behöflig för sjelfva in-

spektionen — fram och tillbaka från sitt hem, utan under en längre tids bortovaro kunnat på en gång verkställa flere inspektioner. På det sätt utöfvad, som nu ofta sker, och måste ske, just därför att inspektören innehar annan tjänst bredvid inspektionen, blir folkskoleinspektionen för statsverket dyrare än den behöfde blifva, för att kunna motsvara sitt ändamål, just till följd af de många inspektionsresorna fram och tillbaka från hemmet, och detta kan, efter mitt förmenande, icke afhjelpas annorlunda än derigenom att endast den som icke samtidigt med folkskoleinspektionen innehar annan allmän tjänst får blifva folkskoleinspektör, och hvad som derigenom inbesparas på en del onödiga resor, skulle kunna användas till ökande af arvodet för inspektionens ordentliga fullgörande.

Ang. Riksdagens revisorers framställningar rörande statsverket.
(Forts.)

Jag tror således, att man bör bifalla det förslag, Stats-Utskottet här framställt. Skulle nu, enligt hvad här blifvit upplyst, Första Kammaren hafva fattat ett annat beslut, föreställer jag mig, att det icke skall blifva omöjligt för Stats-Utskottet att sammanjemka de olika meningarne; och, för den händelse något i Stats-Utskottets här framlagda förslag skulle synas dunkelt eller otydligt, finge Stats-Utskottet då äfven tillfälle att förtydliga detta. För min del anhåller jag således om bifall till Stats-Utskottets förslag, under förhoppning att sammanjemkning mellan Kamrarnes olika meningar sedermera kan åstadkommas.

Herr Nils Petersson: Jag skall icke länge uppehålla tiden för Herrarne.

Det var med anledning af talarens på wexiöbänken påstående, att siffrorna skulle vara origtiga, som jag begärde ordet. Han måtte icke hafva hört, att jag, när jag förra gången hade ordet, nämnde, att siffrorna möjligen kunde vara för lågt men i intet fall för högt angifna, och hvad hans yttrande beträffar, att uppgifter saknades för en viss person, ber jag få underrätta, att denne då icke inkommit med räkningar för hela året, så att man kunnat veta, om han gjort andra resor än dem han företett.

Hvad några reseräkningar beträffar, voro desse mycket oordnade och inkommo så gamla, att Statskontoret vägrade betala en af dem. De voro sedan flera år tillbaka. Jag vill dock säga, att man borde göra sådan jemförelse som talaren på wexiöbänken, emedan, då det icke fans andra räkningar att tillgå, statsrevisorerna skulle revidera flera år tillbaka endast för att fullständiga denna tabell. Anmärkningen gälde naturligtvis icke alla skolinspektörerne, ehuru de finnas i tabellen upptagna.

Det har äfven gjorts anmärkning deremot, att man icke upptagit det belopp, landstingen gifver, men detta kunde man icke, emedan revisorerna icke hade några uppgifter om, hvad landstingen betalt. Det var dessa upplysningar, jag ville lemna, för att visa att siffrorna icke voro tagna i luften eller så origtiga, som nämnde talare ville påstå.

Öfverläggningen var slutad. Propositioner gifvos, i öfverensstämmelse med de gjorda yrkandena, dels på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick, dels på bifall till samma hemställan med den förändring, Herr J. Andersson i Tenhult föreslagit, dels ock på antagande af Herr Hedins förslag; och förklarade Herr Talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förstnämnda meningen. Votering blef emellertid begärd samt företogs, sedan till kontraposition antagits yrkandet på bifall till Herr Hedins förslag, enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i § 9 af utlåtande N:o 28, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Kammaren med ogillande af den utaf Utskottet, under förevarande § i nämnda utlåtande, anförda motivering beslutat, att Riksdagen i underdånig skrifvelse anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke till förekommande deraf, att folkskoleinspektörernes resor må ådraga statsverket större kostnader, än som äro erforderliga för uppnående af det med dem åsyftade ändamål, närmare föreskrifter kunde meddelas i afseende å de grunder, efter hvilka rese- och traktamentskostnader för dem böra beräknas.

Voteringen visade 73 ja mot 48 nej; i följd hvaraf Utskottets hemställan bifallits.

§ 10.

Blef jemväl bifallen.

Efter föredragning af hvad Utskottet näst efter § 10 slutligen yttrat om öfriga af revisorerne gjorda erinringar, upptog Herr Talmannen det yrkande, som af Herr C. A. Larsson vid behandlingen af § 8 i detta utlåtande blifvit framställt; och beslöt Kammaren, med bifall till nämnda yrkande och jemte det Utskottets föreliggande yttrande i öfrigt lades till handlingarne, att — då Utskottet under berörda § icke särskildt uttalat sig i anledning af den utaf revisorerne å pag. 130 af deras berättelse gjorda anmälan angående ett, uti den för Ingelstads m. fl. häraders fögderi af Kristianstads län afgifna redogörelse för bevillning af gifva, testamente, fideikomiss

och arf, afskrifvet testamentsbevilningsärende — till Utskottet återförvisa denna del af revisorernes berättelse.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Bevilnings-Utskottets betänkande N:o 6, angående tullbevillningen samt

Andra Kammarens *Tredje* Tillfälliga Utskotts utlåtanden:

N:o 6 (i samlingen N:o 15), rörande underdånig skrifvelse med anhållan om uppskof med tillämpningen af Kongl. förordningen den 22 November 1878; och

N:o 7 (i samlingen N:o 16), i anledning af väckt motion om underdånig skrifvelse angående vidtagande af åtgärder för att ställa någon lifranteanstalt under allmän kontroll och garanti.

På förslag af Herr *Sjöberg* beslöts, att dessa skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 3.

Föredrogos och godkändes Riksdagens Kanslis förslag:

dels till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 7, ang. val af fullmäktige i Riksbanken; och

N:o 8, ang. val af fullmäktige i Riksgäldskontoret;

dels ock till Riksdagens förordnanden:

N:o 9, för fullmäktige i Riksbanken;

N:o 10, för suppleanter till fullmäktige i Riksbanken;

N:o 11, för fullmäktige i Riksgäldskontoret; samt

N:o 12, för suppleanter till fullmäktige i Riksgäldskontoret.

§ 4.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr <i>J. G. Jansson</i>	under	8 dagar	från	den	5	April
» <i>P. E. Berglöf</i>	»	6	»	»	5	»
» <i>A. Fredenberg</i>	»	12	»	»	5	»

Äfvenledes medgaf Kammarern, på derom anmäld begäran, att den ledighet från riksdagsgöromålen under 14 dagar, som förut blifvit Herr Lars Ersson i Wik beviljad och som skulle taga sin början den 2 instundande April, i stället finge räknas från den 5 i samma månad.

Kammarerns ledamöter åtskildes kl. 10 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.
